

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo
Yéesu Kiristaa ee
Marka
bínda
Wo'eencii légís Këyítfiida

Wii wërí en Hewhewii Marka bínda. Marka nak bokéeríi ga apotaa'caa Yéesu, wayee ya taabeera na Pool ee ya bokin ßan kilégëy na Pee'. En ki'ena, iñcii ya bín ga këyítfiida ya kelohca ga Pee' ga wii yaama en na kijangat buwaa loo kipeskaa Yéesu ga ëldúnada.

Hewhewii wiima, Marka bídí'wa buwaa enusii yaawúu'da kiteeßba an kayoh-kayohda Yéesu yërí en Kowukii Kooh. Kooh wo'in ga Këyítfaa fisela'í'faa an hay kilaak ßaa ya wos kimúsal bu-Isarayeel, heetaagari. Ga wii Yéesu hay ëldúnada lak bu-Room te'in kúlkaa Isarayeel ßaa nguuruk ga dookba. Bu-Isarayeel nak foogee an Kiristaanii Kooh dígeebada hayaa, ya hay kikaal bu-Room. Wayee enéeríi kikaal bu-Room tahee Yéesu kihay. Kimúsal buwaa took ki'on Seytaani bíiñ, ßa took kirécuk baakaa'caagaba, ßa taabukkiida ßërí tahhi kihay.

Marka bín ga këyítfií fii iñcaa Yéesu tum ga ëldúnada na caa ya jëgí' buwaa, na ßan iñaa aaw ga kikaankaa na kimílískaa Yéesu. Yéesu jangatee buwaa ee yëréméeríi wo'eenci; ya yaa wëkí' buwaa ga dúukoolcaagaba, ya yaa kaal rabcaa ga buwaa, ya yaa tum enaama cidóoyí'-waa'. Wayee ya mosoo kibëwí' hafci hidaa ga

daa ya enee Kowu Koohda. Ndaga «Kowukii bii» hayéeríi éldúna ki'am buwii súrga wayee ya hayee kitum hafci súrga buwii, ya erohha kumuunkaagari en danaa biyewin múc (Marka 10: 45).

Buwaa kuliyyuk ga yaawúu'caada sagussari, ba appari. Béeb baa taabuk Yéesu jomin kon kitook kiday coonucaa en tooh, ee ya bok kinguuruk nari bes.

Fu yiima fu jaŋ kēyítfii fiida, fu hay took an Yéesu ya Kowu Kooh kayoh-kayohdane, fodaada soldaaraa yiyaakyaa wo'eeka an: «Kayoh-kayohda, bii yii enee Kowu Kooh!» (15: 39).

Kēyítfii Marka bín ga loo Yéesuda tiidoh anee:

- 1 - Jangataa Saŋ-Bētís (1: 1-8)
- 2 - Seytaani fi'ta Yéesu (1: 9-13)
- 3 - Yéesu tessa ga gohaa Gélilée (1: 14-9: 50)
- 4 - Yéesu meyoŋha gohaa Gélilée ka'ta Yéerúsaleem (10: 1-52)
- 5 - Bescaa mēeñjoh ga kipeskaa Yéesuda (11: 1-15: 47)
- 6 - Yéesu mílissa ga kikaan (16: 1-8)
- 7 - Yéesu teewukohha ga tēelíbéecaagari (16: 9-20)

Jangataa Saŋ-Bētís

(Mèccēe 3: 1-12; Lúkkaa 3: 1-18; Saŋ 1: 6-9,15-30)

¹ *Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa, Kowukii Koohda, daloh anee:

² Fodaa daa Ísayíi, sēldíga-Koohaa bín ga Kēyítfaada; Kooh wo' da an:

«Mi yii wos bo''oo, yaa dëwrukanndaa, ki-waayuk waasumgaraa.

³ Laakin koonaa-bo', kaa en na kiwo' didóolí' ga dūuy ěgí'-dúndagaa an:

Waayukdat Ha'mudii waasii, júwí'ɗatti tuwaas-waastii!»*

⁴ Baama ennda Saŋ. Ya hayya, yaa bētisi' buwaa ga ěgí'-dúndagaa. Ya yaa jangat an buwaa súpítat kipeskaagaba, ba bētisi'u, en ɗanaa baakaa'caagaba bayalu.

⁵ Kúlkaa Yúudée tooh na buwaa dëk Yéerúsaleemɗa baa mey baa aaw gari. Ba baa récuk baakaa'caagaba ga fíkíi béeb ee Saŋ yaa bētisi'ba ga húlúwaa Yúrden.

⁶ Saŋ ekukee kúltífaa terohu na fënúf geeleem, ya pokukka liif-on ga kenohkaa✧. Ya daanee kiŋam pay na kúum.

⁷ Ya jangatee an:

- Laakin baa en na kihay ga fenoоро ee yëri wëñjoo kiyak fúuf. Mi jutuutin sah ga kidaal kipékis liifcaa ñafa'caagari.

⁸ Mi, mi bētisi'inndúu ga músú; ya nak, ya bētisi'anndúu ga Helaa yisela'í'yaa.

Saŋ bētisi''a Yéesu ga músúmaa

⁹ Waa ennda ɗa, Yéesu meyooha dëkaa Nasa-reet ga gohaa Gélílee, ya hayya, Saŋ bētisi''ari ga húlúwaa Yúrden.

¹⁰ Ga daa Yéesu en na kimey ga músúmaada, ya hotta asamaan lëgísukka. Helaa Kooh, fodii ho', yaa yoosuk ga ɗookci.

* **1:3** 1: 3 Malasii 3: 1; Ísayii 40: 3 béestíru fodaa daa bínsee ga kiGerek músɗa. ✧ **1:6** 1: 6 Malkat 2 Buu' 1: 8.

11 Laakka koonakaa meyoh d'ook Kooh, wo''a an:

- Fu yëri en Kowukiigoo mi keeñukda. Keeñjoo soosin garaa☆.

Fíraa Seytaani na Yéesu

(Mëccëe 4: 1-11; Lúkkaa 4: 1-13)

12 Ga saasi, Helaa yisela'í'yaa woocca Yéesu, bayyari dekat, ëgí'-dúndaŋ. Ya ennda da bes cidaan'kaah-nikiis.

13 Waa ya en daama, Seytaani íis'éeríri kifi'. Yéesu enee daama na rapcaa ee malaakacaa ba toputu''i.

Yéesu dalla kijangat ga gohaa Gëllílee

(Mëccëe 4: 12-17; Lúkkaa 4: 14-15)

14 Yéesu ka'ta gohaa Gëllílee, wiima lak Saŋ abunun ga kasu†. Ya yaa jangat ga gohaama Hewhewaa winéwí'waa meyoh ga Koohda.

15 Ya wo'ee an:

- Wahtii le'in ee Nguuraa Kooh deeyin. Súpítat kipeskiigarúu, dú gëm Hewhewii winéwí'wii!

Yéesu bayya mbaaloh binikiis

(Mëccëe 4: 18-22; Lúkkaa 5: 1-11; Saŋ 1: 35-43)

16 Daa Yéesu kooree ga seereena giiyaa Gëllíleeda, ya hotta mbaaloh banak: Simon na Andari këmëenkíci, ba ba wees mbaal ga giiyaa.

17 Yéesu wo''aŋa an:

☆ **1:11** 1: 11 Mëdírohat na Kañcaa 2: 7; Ísayii 42: 1. † **1:14** 1: 14 Saŋ yaa bëtisi'ee fuwaa ga húlúwaa Yúrdenŋa, yëri wo'u dii.

- Taabukattoo, mi hayyúu kitum bimbaaloh bo'.

¹⁸ Ga saasi, ba foñnja mbaalcaagaba, ba baa taabukki.

¹⁹ Ya ka'ta bi ga fíkíi, ya hotta towutaa Sebedee: Saak na Saṅ, këmēenḱíci. Ba enee ga gaal-loocaagaba, baa hēwíraat mbaalcaa.

²⁰ Yéesu dallaba kibay; ba foñnja Sebedee, paamba na lēgēyohcaa ga gaal-loocaa, baa taabukki.

Yéesu wēkí'ta baa laak raḅ
(Lúkkaa 4: 31-37)

²¹ Yéesu na tēelíbēecaagari le'ussa dēkaa Kafarnawom. Ga besaa Sabat, Yéesu aassa jaangu-yaawúuraa, ya aawwa kijégíroh.

²² Buwaa waaru'seera lool ga jégírohaagari, ndaga ya en na kijégírohaa, ya yērēmoo wo'eenci fodaa jégíroh-waascaa.

²³ Bērii, laakka baa aas jaangu-yaawúuraagaba, ee enee baa laak raḅ. Ya yaa fiip an:

²⁴ - Yéesu Nasareet, fu naríi ya? Fu hayyíi kidúbire? Mi inohin bii fu enda. Fu yērí en bii yisela'í'yii meyoh ga Koohda!

²⁵ Yéesu gētta rawaa, wo'ari an:

- Dekoha, fu meyoh ga bii!

²⁶ Fodaama, rawaa saylukohha baa saylukoh ciméeskí', lessa koonaa kiyaak, meyohha gari.

²⁷ Buwaa enee daamaḁa bēeḅba jaahli'ussa ga iñaama, bi ba baa wo' ga díkaantiḁa an:

- Iñii yii man na? Ati jégíroh wi'as! Bii yii wo'i wo'een wíinoo‡, ee bi ga rabcii sah tumsi iñaa ya nakohda!

²⁸ Meyohha da, teekaa Yéesu dalla kisiw daa en béeb ga gohaa Gélílee.

Yéesu wékí'ta payam Pee' na bibo' biyewin biliis

(Mëccëe 8: 14-17; Lúkkaa 4: 38-41; Mëccëe 4: 23-25)

²⁹ Waa ba meyoh jaangu-yaawúuraa, ba ka'ta kaan biSimon na Andari, taabussa na Saak na Saŋ.

³⁰ Lak payam Simon yibeti faanukin, tamoh hen. Yéesu dallaka kiyéegalú.

³¹ Daa ya le' bi gari, ya ammba yahaa, bëwítari. Ga dekataama faanfáa yímmba. Lëhí'ta ya yaa toputu'ba.

³² Ga noh-soosaa lak nohaa aasin§, Yéesu haydohdússa dúukoolí'caa tooh na ha'-rabcaa.

³³ Ee bu-dëkaa tooh nëgírukohusee ga hal-kaanfaama.

³⁴ Ya wékí'ta bo' biyewin baa laakin dúukoolcaa bokkii. Ya kaalla ban raf biyewin ga buwaa, ee ya onéeríi rabcaama kiwo' yen ndaga ba ínoheera baa ya endá*.

Yéesu wílla Gélílee
(Lúkkaa 4: 42-44)

‡ **1:27** 1: 27 Ga daa bíncaa hégísohuɗa na topɗa, laakin buwaa bín fodii dii: ati waas wi'as waa mey na dooli! Bi ga rabcii sah ba tumi iñaa ya nakbaɗa. § **1:32** 1: 32 Besaa Sabat lehi ga lak nohaa aasin bi tu'oltaa ɗewi kimeyɗa hotukin. * **1:34** 1: 34 Yéesu waaréeríi rabcaa jangat teekaagari ga buwaa.

³⁵ Ga kímáa cuut, lak Kooh lís kiñúus, Yéesu kolukka, ya meyca yaa yah daa wéetin. Daama, yaa kím Kooh.

³⁶ Simon na buwaa ensee naríða baa raasussi.

³⁷ Daa ba hoteeri, ba wo''ari an:

- Béeβ buwii bii raassaa.

³⁸ Ya taassaba an:

- Du yahat dekat wiliis, ga dekcii ga ya-haaniíða, doonaa mi mín kijangatnee buwaa daamadá ban. Iñaama yéri tahhoo dii kimey.

³⁹ Fodaama, ya wíilla Gélílee tooh, yaa jang-gat buwaa ga jaangu-yaawúu'caa, ee yaa kaal rabcaa ga buwaa.

*Yéesu wékí'ta baa bay dúukool gaana
(Mëccëe 8: 1-4; Lúkkaa 5: 12-16; Lúkkaa 17:
12-19)*

⁴⁰ Laakka bo' yaa bay dúukool-gaana hayya ga Yéesu, yí''a ga fíkiici, yaa kímmbi an:

- Fu waa'kanaa, fu míninndoo kiwékí'†.

⁴¹ Yéesu laakka yërmaandi wiyaak gari. Ya lërissa yahaagari, le''a ga baa, wo''ari an:

- Mi waarinka, waka!

⁴² Ga saasi, dúukool-gaanaa meyhaha ga baa, baa wakka.

⁴³ Léehi'ta Yéesu dallari ki'ebil, dínggari na wo'een ciyégísi'

⁴⁴ an:

- Abukaa ga kiwo' bo' iñii mi tumi'taada, wayee kara, fu teewohnee haffu ga sarahohaa ee fu tum sarahaa Móyíis nakoh ga kisetkiigaraada. En danaa iñaama hay kiteeβ béeβ an fu setin✧.

† 1:40 1: 40 Malkat Mëccëe 8: 2 na iña béeestíru gaða. ✧ 1:44 1: 44 Malkat Léwítik 14: 2-32.

⁴⁵ Baa nak meyhoha daama, ya ennda ga kibéestí' na kilíbaacoh iñaá laakee yaama. Iñaama tahha bi Yéesu mínséeríi ki'aas dèk wiinoo ga fíkíi béeḅ; ya nammba kites ga fohh, ga dekatcaa laakoo ken, wayee buwaa ḅaa meyh daa en béeḅ ḅaa hay gari daama.

2

Yéesu wēkí'ta ḅaa lafañin
(*Mēccēe 9: 1-8; Lúkkāa 5: 17-26; Saṅ 10: 31-38*)

¹ Bes cera tíkka ga, Yéesu sooffa Kafarnawom. Buwaa yéerṅga an ya yaa ga kaanfaa*.

² Bo' ḅiyewin nēgírúkohussa ga ḅuuy kaanfaa, bi laakissii daa ḅo' tuukan, enndii sah ga fíkíi hal-kaadaa. Ya yaa yéegalḅa wo'eenaa Kooh.

³ Bifo' hayussa gari, haydohḅussi ḅaa lafañin. Yaal ḅinikiis ḅērí teembeelussi.

⁴ Ga daa ḅa mínndii gari kideey ndaga mbooloomaa, ḅa nammba kiheel gúl ga cakaraa† túuyaa, tímmba Yéesu ga daa ya eneeda. Ba yóoskí'ta gatanaa lafañaá faankohḅa ga gúlaama.

⁵ Daa Yéesu hotee ngēmaagaba waama, wo''a lafañaá an:

- Yaal, baakaa'cumgaraa bayaluununndaa.

⁶ Wiima lak laakin jēgíroh-waascaa yuṅ daama. Baa halaat an:

* **2:1** 2: 1 Mín ki'en kaan ḅiSimonṅ na Andari, malkat 1: 29. † **2:4** 2: 4 Cakaraa túuycaa ḅu-Paleestíin hēwrohsee na kakay-ban, ee ḅo' mín kiyuṅ ga ḅookгаа.

7 «Iñii tah bii yii kiwo' iñaama ya? Basin Kooh! Bii mín kibayal baakaa' ba, enndii Kooh dogaa?»[✧]

8 Yéesu ínohha haat ga helaagari iña buwaama halaatda. Ya wo''aba an:

- Iñii tah ya d'ú halaat iñuma ga helciigarúu?

9 Kon iñii yiida wēñ kiyooḅ kiwo' lafañii: kiwo''i an «Baakaa'cumgaraa bayaluununndaano», kiwo''i an «Koluka fu t'ín»?

10 Wayee bi d'ú ínoh an ga äldúna, Kowukii bii onuunun kibayal baakaaraa, malkat!

Ya wo''a lafañaa an:

11 - Mi wo''aaka, kolka, bewaa gataniigaraa, fu yee kaanfu!

12 Daama lafañaa dalla kikoluk, beḅpa gatanaagari, yaa mey ga f'íkí beḅḅ. Fodaama buwaa tóoh jaahli'ussa ga iñaama, ba baa ndam Kooh anee:

- Iña man na iñii yii, d'í mosoori kihot!

Yéesu bayya Léwí

(Méccēe 9: 9-13; Lúkkaa 5: 27-32; Kañcaa 25: 8-9)

13 Yéesu meyissa ga bak giiyaa Gélílee, bo' biyewin baa hay gari, ya yaa jégí'ba.

14 Ya enee na kipaaf, ya hotta Léwí, kowu Alfee, yugin ga d'ekataa fayukohsi juutida. Yéesu wo''ari an:

- Taabukaaroo!

Léwí kolukka, yaa taabukki.

15 Lēehí'ta, Yéesu enee na kiñam ga kaan Léwí, ee juuti biyewin, na buwaa júwussii boksee nari

✧ 2:7 2: 7 Kibas KoohMédírohat na Léwítik 24: 16.

kiñam ßan, ya na tëelíbéecaagari. Ga ßuwaa taabukussiða, yewneera ßuwaa man ða.

16 Ga daa jëgíroh-waascaa fa' na Fërisiyeencaa hotussi yaa bok kiñam na juuticaa na ßuwaa júwussiða ßan, ßa meekissa tëelíbéecaagari an:

- Iñii tah ya, ya bok kiñam na juuticii na ßuwii júwussiða?*

17 Daa Yéesu kelohee iñaama, ya wo'aða an:

- ßuwaa dara gaa naba laakussii sooli ga payoh, wayee d'úukoolí'cii ßërí laak sooli ga. Mi hayyii ëldúna kibay ßuwii júwindá, wayee mi hay kibay ha'-baakaa'cii.

Yéesu wo'a ga loo ki'oo'

(Mëccëe 9: 14-17; Lúkkaa 5: 33-39)

18 Laakka bes, tëelíbéecaa Sañ‡ na ßaa Fërisiyeencaa ßaa oo'. Bibo' hayya ga Yéesu kimeekissi an:

- Iñii tah ya tëelíbéecii Sañ na ßii Fërisiyeençii ßii oo', ee tëelíbéeciigaraa oo'soo?

19 Yéesu taassaba an:

- Bedohcaa ha'-kílookkaa mínin ki'ooru ee lak ha'-kílookkaa yaa nabane? En lakanaa ha'-kílookkaa kaa lís naba ki'en, ßa mínoo ki'oo'.

20 Wayee bes waa hay, waa ha'-kílookkaa hay kibewohu ga leelooba, bëriinaama nak, ßa hay ki'oo'.

21 Ken bewoo píis wi'as daafwa ga líil-kúltí. Enndiikanaa píisaa wi'aswaa hay kibaydoh yen ga líil-kúltaa, wa tum ðaraa wëñ kiyak.

* 2:16 2: 16 Mëdírohat na 2: 15-16; Lúkkaa 15: 1-2. ‡ 2:18 2: 18 Sañ-Bëtis yaa bëtisi'ee ßuwaafá. Malkat Mëccëe 6: 16

22 Fodaama, ken tumoo biiñ wi'as ga mbúus-oncaa maañin. Enndiikanaa biiñaa lúudaa, pook mbúuscaa: biiñaa aamuk mbúuscaa ya-sukoh. Kon biiñ wi'as jom ki'eku ga mbúus-on ci'as!

Yéesu yéři laak bes Sabat

(Mëccëe 12: 1-8; Lúkkaa 6: 1-5)

23 Enee ga bes Sabat, bërri Yéesu kooree ga duuy yooncaa lúudinŦ. Ga daa ɓa kooroheeda tēelíbéecaagari dalussa kiweel ga boŋcaa✧.

24 Laakka Fērisiyeenɗaa wo'u Yéesu an:

- Malka! Iñii tahɓa kitum ya iñaa Waasii kokohin kitum ga bes Sabatɗa?✧

25 Yéesu wo''aɓa an:

- Hanaa dū jaŋngii iñaa buu' Dēwít tumee bērii lak ya yaawin ee ya laakoo iñaa ya ñaman, ya na ɓuwaa taabee narida?

26 Ya aassa taalaa Kooh, waama lak Abiyataa' yéři enee ha'-kaadaa sarahohcaa, ya ñammba mbúurúcaa meydohɗusee Koohɗa, ya e'ta ɓuwaa taamsee narida ga ɓan. Ee mbúurúcaama, sarahohcaa doŋ onuca kiñam*.

27 Yéesu tíki'taɓa ga an:

- Bo' yéři tah bes Sabat kitumu, enndii bes Sabat tah ɓo' kisaku.

28 Iñama tah kon, bi Kowukii ɓii kēri laak bes Sabat ɓan.

Ŧ **2:23** 2: 23 Yoonaa enee yoon-beli: boŋcaagaca waa' kiman na boŋ píim, kuuncaagari cēri hēwrohsi mbúurú. ✧ **2:23** 2: 23 Malkat Déteronom 23: 26. ✧ **2:24** 2: 24 Malkat Eksoot 34: 21. * **2:26** 2: 26 Ñammba mbúurúcaa malkat 1 Samiyeel 21: 2-7, Abiyataa': malkat 2 Samiyeel 15: 35, Sarahohcaa doŋ onuca kiñam: malkat Léwítik 24: 9.

3

*Yéesu wēkí'ta baa yahaa d'ooykin
(Mëccëe 12: 9-14; Lúkkaa 6: 6-11)*

¹ Laakka bes, Yéesu karissa jaangu-yaawúuraa. Lak laakin baa en daama, bay yahaa d'ooykin.

² Buwaa ensee dadá baa malak ga Yéesu, ati ya hay kiwēkí' bo' ga bes Sabat, doonaa ba mínndi kiyam.

³ Yéesu wo''a baa laak yahaa d'ooykinda an:
- Kolka! Hayaa dii ga fíkíi béeb!

⁴ Lēehí'ta ya wo''a buwaa ensee dadá an:
- Iñii onohu kitum ga bes Sabat ya? Iñaa jofin wala iñaa moroo? Kisom kumuun bo' wala kilan kumuun?

Ba ennda tii'.

⁵ Yéesu malakkaba béebba na keeñ-tam, iñama mesikkari ga daa ba súb ga keeñda. Ya wo''a ha'-yahaa an:

- Lërísaa yahii!

Baa lërísaa, yahaa wakka, mannda ga daa wa eneeda.

⁶ Fērísíyeençaa meyussa, ba dalla kihídoh na buwaa fa' na buu' Erootda*, kimalak ga daa ba tuman bi ba apluk Yéesu.

*Bo' biyewin taabukussa Yéesu
(Mëccëe 12: 15-21; Ísayí 42: 1-4)*

* **3:6** 3: 6 Buwaama fa' na Eroot Antipas (límu ga kíis 4 balaa Yéesu, ee kaannda tíkíis 30 ga fenoo Yéesu) waaree kihot baa meyoh ga buu' Eroot yiyaak, ya faluk ga d'ookba ga kúlkaa, loo gúwernëeraa meyoh Room.

7 Yéesu aawwa bak giiyaa Gëllílee na tëelíbéecaagari. Mbooloomaa waa meyoh gohaa Gëllílee na waa Yúudée, wa waa taabukki.

8 Bo' biyewin biliis, daa ba kelohsee iñaa ya tumda, ba baa hay gari ban; ba meyohsee gohaa Yúudée na dëkaa Yéerúsaleem, na gohaa Idúmée†, na gohcaa hanoh húlúwaa Yúrden gaada, na iñaa wiil dëkcaa Tíi' na Sídon.

9 Ya wo'a tëelíbéecaagari ba heeli'ti gaal-looci en danaa ya míni ga ki'aas, doonaa buwaa ñaakoo ga dookci.

10 En ki'ena, daa ya enee na kiwëki' bo' biyewinda tahha béeb baa dúukoolin yaa bociroh ki'am gari.

11 Ee daa rabcaa hotohussi béeb, ba yí'diri, ba fiipi an: «Fu yëri en Kowukii Kooh.»

12 Wayee Yéesu dígiba na wo'een ciyëgisí', kihoonohba kiwo' baa ya endá.

Yéesu tanukka bo' bidaañkaah na banak

(Mëccëe 10: 1-4; Lúkkaa 6: 12-16; Tumeen 1:

13)

13 Lëehí'ta, Yéesu lappa ga dook janjagaa, ya bayya buwaa ya waa'dá; ba hayya gari.

14 Ya tanukka bidaañkaah na banak, baa ya teek apotaa': ba tes nari ee ya wosiba kijangat-nee;

15 ya e'dohhaaba dooli kikaal raß ga buwaa.

16 Buwii bii bëri en bidaañkaah na banakbii ya faldá: Simon (yëri ya teek Pee')‡;

† 3:8 3: 8 Idúmée gohaama hanohee gohaa Yúudée kakay, ee dëkaa Eboron bokee gari. ‡ 3:16 3: 16 Teek Pee' mëdírohat na Mëccëe 16: 16-18; Sañ 1: 42.

17 Saak na këmëenƙíci Saŋ, towu Sebedee, (ɓaa ya e' teek Boanergesɗa, wërí en «towu ínín»)✧;

18 Andari; Filiip; Bartulëmíi; Mëccëe; Toomaa; Saak, kowu Alfee; Tadee; Simoŋ selootaa,

19 na Yúdaa Iskariyot ennda yaa toonan Yéesuda.

*Buwaa poki' Helaa yisela't'yaa yenda
(Mëccëe 12: 22-32; Lúkkaa 11: 14-23)*

20 Yéesu ɓoyukka kaan. Bo' ɓiyewin nēgírúkohissa daama, bi tahha Yéesu na tēelíbéecaagari mínséeríi sah kiñam.

21 Mbokcaa Yéesu kelohuka hen, ɓa ɓaa hayyi ki'amnee, ndaga ɓa wo'ee an hafaagari múuyin.

22 Laakka jēgíroh-waascaa meyoohsee Yéerúsaleem, ɓaa wo' an:

- BelsebulŒ, buurii rabcii yërí nari! Doolii buurii rabcii e'tida, wërí tahhi kimín kikaal rabcii ga buwii!

23 Yéesu ɓayyaba, liiwukkaba anee:

- Seytaani mín na kikaal Seytaani?

24 Binaa nguu' hēgískoh ga ɗuuywanaa, ngu-uraama mínoo kituuk.

25 Ee binaa kaan hēgískoh ga ɗuuyfanaa, kaanfaama mínoo kituuk.

26 Kon binaa Seytaani heñoh na hafci, ee ya hēgískohaa, ya mínoo kilís, ya dal kidúm.

27 Binaa ɓo' hay ki'aas ga kaan ɓaa yaa na doolaagari gík, ya ɓeɓ iñaa yaama laakɗanaa, ya jommbi kibaŋ hen paay, doonaa ya han kimín kipook kaanfaa.

✧ 3:17 3: 17 Mēdírohat na Lúkkaa 9: 54. § 3:22 3: 22 Belsebul wa teek wiliis waa eru Seytaanii kuliyuk ga rabciida... Malkat Mëccëe 10: 25.

28 Mi wo''úuka ee kayoh; fo' mínin kibay-
alu iñaa en tooh: baakaa'caagari na wo'een-
baseecaa ya mínin ki'ek Kooh tooh.

29 Wayee baa fu wo' iñaa moroo ga Helaa
yisela'í'yaa béeb, fu bayaloo bi taa', fu
koorukan baakaarama bi taa'.

30 Yéesu wo'eeba fodaama, ndaga ba wo'ee
gari an rañ nari.

*Eew Yéesu na bikēmēenki Yéesu
(Mëccēe 12: 46-50; Lúkkaa 8: 19-21)*

31 Eew Yéesu na bikēmēenki le'ussa. Ba
eemba fooh, ba wosohha kibaynee Yéesu.

32 Lak fo' biyewin yuguunun daama,
wíluunundi. Ba wo''ari an:

- Taasa, eefu na bikēmēenki fu baa day ga fooh,
soolukussaa.

33 Ya taasa an:

- Bii en eewwoo ba? Buwii en
bikēmēenki rooda ba?

34 Ya weessa has ga buwaa wíllida, ya ennda
an:

- Malkat, eewwoo na bikēmēenki roo beema.

35 Baa tumi iñaa Kooh waa'da, baama yeri en
kēmēenki roo yiyaal wala yibeti, wala eewwoo.

4

*Liiwukaa wo' ga sokohaada
(Mëccēe 13: 1-9; Lúkkaa 8: 4-8)*

1 Laakka bes Yéesu enissa ga kijangat ga
seereena giiyaa Gélílee. Mbooloo wiyaak
wíllari bi faf ya nammba ki'aas ga looci ga duuy
giiyaa, ya yuñga ga. Mbooloomaa tessa ga
tewisaa.

² Ya jëgi'taba enaama ciyewin caa taam na liiwuk. Ya wo'eeba ga jëgírohaagari an:

³ - Súkúrukat! Enee línoh, ya kolukka yaa yah kisoknee.

⁴ Ga daa ya en na kisokda, laakka tesoh-htaa keen ga yahaanaa waasaa, selcaa hayussa, ñamussata.

⁵ Laakka tesoh-htaa keen ga ñekataa yewinin atoh, daa yewinndii kakay. Tesoh-htaa gaawwa kipaal ndaga lak kakayfaa yewinndii.

⁶ Ee daa nohaa koluk ga ñook hen, tëkí'ta iñcaa paaleeda, ca súbpa ndaga ñilcaagaca abéeríi.

⁷ Laakka tesoh-htaa keen ga yówée-lúp, ta paalla da. Lúpcaa yakka, dallata ki'on bi ta mínndii kimeydoh boj.

⁸ Laakka tesoh-htaa keen ga kakayfaa laakin dooli, ta paalla, ta yakka bi ta bírissa, tummba towu: tii haydohha iñaa le'in waas cidaañkaah-kaahay ga tesoh-htaa sokseeda, tii cidaañkaah-yitniinoo, tii citéemée'.

⁹ Lëehí'ta ya tíkka ga an:

- Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

Iñaa tah Yéesu liiwuki buwaa henda

¹⁰ Daa ya úsaayee mbooloomaa, ñidaañkaah na ñanakbaa na buwaa daanse nari kitaamda meekissari ga loo liiwukcaama.

¹¹ Yéesu taassaba an:

- Dú bërí Kooh eree ki'ínoh kúmpafaa Nguu-raagari, ee buwii tes ga foohda, ña kelohan ga liiwuk na liiwuk.

¹² Doonaa,

«Ba mín kimalak bi jof ee ña hotoo dara,
 ña mín kikeloh bi jof ee ña ínohoo dara,

en d'anaa ba récukoo baakaa'ciigaba bi Kooh bayalba!»*

¹³ Yéesu wo'sissaba an:

- Binaa d'ú ínohhii íñii liiwukii wii waa' kiwo'danaa, d'ú mínan na ki'ínoh íñii liiwukcii tesda waa' kiwo'da?

¹⁴ Sokohaa sok wo'eenaa Kooh.

¹⁵ Bíinoo mēdírohu na d'ekataa ga yahaanaa waasaada, ee sokohaa sok wo'eenaa ga d'uuyba. Bi ba laasan kikeloh wo'eenanaa, Seytaani hay, nís wo'eenaa ba sokdusee ga keeñcaagabada.

¹⁶ Bíinoo mēdírohu na d'ekataa sokuunun ee yewinin atoh. Ba keloh wo'eenaa Koohaa, haat ba safa' gawa kite'.

¹⁷ Wayee ba úsaayoo ga, ndaga wo'eenaa Kooh huuttii ga keeñcaagaba. Fodaama, binaa wo'eenaa Kooh tahba ki'en ga ínaa newoo, wala ba tumu ínaa meskinaa, ba gaaw nawa kigúroh.

¹⁸ Bíinoo baa mēdírohu na yówée-lúpaa sokuunun. Ba hay kikeloh wo'eenaa Kooh,

¹⁹ wayee halaat ēldúna na kiwaa' kihēpí'kaa aaw ga alal na waareen ciliis abuba; íñcaama on wo'eenaa Kooh bi tah wa mínoo kilím yen.

²⁰ Bíinoo mēdírohu na kakayfaa laakin dooli, soku. Ba keloh wo'eenaa Koohaa, ba te'wa, ee ba laaki' Kooh jeriñ. Bii haydoh ínaa le'in waas cidaan'kaah-kaahay ga ínaa sokseedfa, bii cidaan'kaah-yitniinoo, bii citéemée'.

Liiwukaa wo' ga loo lampuda

(Lúkkaa 8: 16-18; Mëccée 5: 15-16)

²¹ Yéesu wo'issaba an:

* **4:12** 4: 12 Ísayí 6: 9-10 béestíru fodaa bínsee ga kiGerek múusfa.

- Bo' haydohin lampu lí' kanu gane? Wala ekwa ga fíldoo fayaage? Man lampu líksi hen☆.

²² Laakkii iñaa mín kidaakuk bi hotukoo. Ee laakkii iñaa bo' mín kidaak bi meydohsoo fañ.

²³ Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

²⁴ Ya wo'sissaba an:

- Malaksukohat iñcii d'ú kelohifa. Nataa d'ú natos buwiida wëri d'ú natosohsan ee d'ú baatdu ga.

²⁵ En ki'ena, baa laakin, hay kibaatdu; wayee baa laakoo, ki'iñkaa ya bayda sah hay kite'u.

Liiwukaa wo' ga loo tesohtaada

(1 Korenti 3: 6-7)

²⁶ Yéesu tikissa ga an:

- Nguuraa Kooh man na fodii baa sok yoon.

²⁷ Ya enat ga kineehi, ya yúuduki, wekoo nohoo, wayee tesohtaa taa paal, taa yak. Ee ya yéegoo dara ga.

²⁸ Kakay fëri yëkdí iñaa paal gari tooh. Aboh ga daa wa paalan, lëhíraa wa bíris bon, tum towu.

²⁹ Yoonaa súwinaa ya aasi ga na kupíikaa'kaagari; ndaga lak kipíik le'in☆.

Liiwukaa wo' ga loo kowu-fúdankaada

(Mëccëe 13: 31-32,34; Lúkkaa 13: 18-19)

³⁰ Yéesu wo'issa an:

- Inii du mín kimédíroh Nguurii Kooh nawada ya? Wala liiwukii wiida mínwa kiteewoh?

³¹ Wa man na kowu-kedik fodii kowu-fúdan, binaa sokunaa, kéri wëñ kijutuut ga tesohtii tooh en ga ëldúnada.

☆ 4:21 4: 21 Mëdírohat na Mëccëe 5: 15; Lúkkaa 11: 33. ☆ 4:29 4: 29 Mëdírohat na Soweel 4: 13.

³² Wayee ka laas kisokunaa, kedik-fúdankaa koluk bi wēñ kiyak iñcii línsifa, ee ka laak toy tiyaak taa wēe'taa ga an tii selcii Kooh mínu kitaal ga dūuy tuu'taagaca.

³³ Ya daanee kiyéegaloh wo'eenaa Kooh na liiwuk ciyewin caa manda; hínnda na fodaa daa buwaa mín ki'am ga helcaagabada.

³⁴ Ya wo'éeríi iñaa enndii liiwuk na buwaa; ee ya wéetta na tēelíbēecaagarinaa, ya bēgísiba ga liiwukcaa tóoh.

*Yéesu tuuki'ta uuris wiyaak
(Mēccēe 8: 23-27; Lúkkaa 8: 22-25)*

³⁵ Besaa bēríi, lak Kooh yaa hoob, Yéesu wo''a tēelíbēecaagari an:

- Du paafat giyyii bakaa hanoh gaada.

³⁶ Waa ba tagohha na mbooloomaa, ba bayya Yéesu ga loocaa ya enoheeda. Laakeera ban looci ciliis caa taamsee nari.

³⁷ Uuris wiyaak dalla kiyip, dúusaa bewukka, waa weesuk ga dūuy loocaa bi haat waa líif na músú.

³⁸ Lak Yéesu yaa neeh ga bakaa hanoh bosaa loocaada, tígínkin. Tēelíbēecaagari yúudussari, baa wo''i an:

- Jégírohii! Tumuuntii buwii bíttiiraane?

³⁹ Ya yúudukka, ya gétta uurisaa, ya wo''a giyyaa an:

- Dekoha, fu yeewuk!

Uurisaa tuukka, dekataa ennda cel.

⁴⁰ Lēehí'ta ya wo''a buwaa an:

- Iñii tahhúu kiniik ya? Dú gēmbbii garoo bi watine?

⁴¹ Ba tíitta lool ga iñaama ee ba baa meekisoh ga leelooba an:

- Kon bii yii yé'ri en ba, bi uurisii sah na giyyii tumsi ga iña'aa ya nakohda?✠

5

*Yéesu wéki'ta ha'-rab ga Gerasaa
(Mëccëe 8: 28-34; Lúkkaa 8: 26-39)*

¹ Ba le''a tewisaa giyyaa Gëllílee wíinoowaa, ga kúlkaa Gerasaa*.

² Yéesu yaa yoosuk ga loocaa, laakka baa rab am, meyohha ga d'uuy loycaa†, yaa gú'dukohhi.

³ Ya dëkee ga loycaa ee ken mínsiséeríiri kipok, luu enee na ceen.

⁴ Leekleek ya jëengíseera kotcaa, yahcaa poku na ceen, wayee ya gú' ceencaa, ya weel jéencaa. Ken laakéeríi dooli ki'ammbi.

⁵ Wekoo nohoo, ya enee ga d'uuy loycaa na ga janjancaa; ya weleluki, ya gaañi hafci na atoh.

⁶ Daa ya séenee Yéesu, ya yaa fool, ya yí'a ga fíkíici,

⁷⁻⁸ Yéesu wo''ari an:

- Hel wibóní', meyohaa ga bii!

Baa ennda ga kifip didóolí' an:

- Yéesu, fu naroo ya, fu Kowukii Kooh yii ga d'ookaa-d'ookda? Mi yii kíimmbaa ga teekii Kooh, kaa tumboo iña'aa meskin!

⁹ Yéesu meekissari an:

✠ **4:41** 4: 41 Mëdírohat na Kañcaa 65: 8; 89: 10; 107: 23-32.

* **5:1** 5: 1 Mëdírohat na Mëccëe 8: 28. Marka man na waa' kiwo' dii iña'aa hanoh giyyaa Gëllílee meyaa'-nohda. † **5:2** 5: 2 Loycaa waama ga iña'aa wëñ kiyewinda, tumsee ga atohaa bayin noñ wala acu ga d'uuy atoh ciyaak.

- Fu teeku na?

Baa taassa an:

- Mi teeku coogeel, ndaga dí yewinin.

¹⁰ Helaa wibóni'waa kíimee Yéesu doonaa ya meydohoori ga kúlkaa.

¹¹ Lakanaa laakin yop-mbaam-parki‡ wiyaaak waa na kiníiru ga bak janjagaa.

¹² Raɓcaa kíimmba Yéesu an:

- Èewdohaarii ga mbaamcii, fu ekkíi gaba!

¹³ Ya onndaba iñaama. Raɓcaa meyussa ga baa, aasussa ga mbaamcaa; yopaa írkísukka tégèl-tégèlaa, keennda ga giyyaa: mbaamcaa le'in bijúnni-kanak, muurussa ga giyyaa.

¹⁴ Níirohcaagaba núpussa, ba wo'neera iñaa hewɗa ga teeraa na dèkcaa ciinoo. Buwaa baa hay kimalak iñaa hewɗa.

¹⁵ Ba hayya bi ga Yéesu, ba hotta ha'-rawaa bayee coogeelaada yugin, ekin kúltí, taammba na sagaagari. Ba dalla kiniik.

¹⁶ Buwaa maasohsee iñaa dalee ha'-rawaa na mbaamcaada, béestírussaba iñaa laakeeda.

¹⁷ Waa ennda da, buwaa dalla kikiim Yéesu ya meyoh gohaagaba.

¹⁸ Daa Yéesu en na ki'aas loocaa, baa raɓcaa abeeda kimmbari ya onndi kites nari.

¹⁹ Yéesu onndiirika, wayee wo''ari an:

- Boykaa kaanfu, ga bu-kaanfu, fu béestí'ba tóoh iñii Ha'mudii tumi'taa ga yërmaandii ya laak garaada!

‡ **5:11** 5: 11 Ga iñaa Léwítik 11: 7 wo'da na Dèteronom 14: 8, yaawúu'caa tíksee mbaam-parki iñaa araamin, kon kokohseera kiñam. Iñaama teewohin ban an dèkataama enndii ga kúl yaawúu'.

20 Baa ka'ta, dalla kiyéegaloh ga gohaa «Teeruca cidaan̄kaahcaa§» iñaa Yéesu tumdeeri tóohda; ee buwaa béebba jaahli'ussa ga.

*Yéesu wēkí'ta beti, mílísí'ta kowukaa Yayros
(Mëccëe 9: 18-26; Lúkkaa 8: 40-56)*

21 Daa Yéesu soofisee na looci ga tewisaa wiinoowaa, mbooloo wiyaak nēgírúkohha ga yahaaci, ga daa ya enee ga tewisaada.

22 Laakka bo', bok ga buwaa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraa, ee teeku Yayros; daa ya hot Yéesu hen, ya yí'a ga kotcaagari.

23 Ya yaa kíimmbi an:

- Kowukaagoo kibetikaa kiyínkaa kaa yah kilēehduk; hay tíkaari yahciigaraa doonaa ya wak ee ya pes!

24 Yéesu yaa yah nari. Ee bo' biyewin baa taabukki, baa ñaak ga dookci.

25 Daama nak, laakeera betifaa daanee kimeydoh ñif rek, iñaa le'in tíkíis tidaan̄kaah na tanak.

26 Ya sodeera lool ga yah payoh biyewin ee iñaa ya laakeeda tóoh eemmba ga, wayee onndiiri kitani; hanaa kay ya baatee kikeen.

27 Daa ya kelohee loo Yéesu, ya aassa ga mbooloomaa, ga fenooci, ya le''a ga kúltifaagari,

28 Ndaga ya wo'ee ga dūuyci an: «Binaa mi mínee kile' rek ga kúltíciigarinaa, mi hay kiwak.»

§ 5:20 5: 20 Teeru cidaan̄kaah enee ga bakaa hanoh giyyaa Gēlílée kakay, aawwa bak meyya'-nohda.

29 Ga dekataama ñífaa íissa kimey gari, ee ya yéennga ga faanci an ya wakin.

30 Yéesu dalla kiyéen ga hafci an laakin doolaa meyoh gari. Ya móoñsúikka ga leeloo mbooloomaa, meekisohha an:

- Bii le' ga kúltíciigoo ba?

31 Tēelíbéecaagari wo'ussari an:

- Fu hot ga dii mbooloomii ñaak ga d'ookfuda, an fu wo' an: 'Bii le' garoo ba?

32 Wayee Yéesu yaa malak íña wíillíifa, kihot baa tumee íñaamada.

33 Betifaa tíitta bi yaa saak, ndaga ya ínohin íña daleeríifa. Ya hayya, keennda ga kotcaa Yéesu, wo''ari kayohfaa tooh.

34 Yéesu wo''ari an:

- Jowu, ngēmumgaraa wēkdíndaa. Karaa na jam ee wakaa ga ínum mesikkaada.

35 Lak Yéesu yaa lís kiwo' fodaama, bíbo' meyohussa kaan baa kuliyyuk ga jaangu-yaawúuraada, kiwo''i an:

- Kowukaagaraa kaanin. Íñii fu yah Jégírohii kisonlukohis gada ya?

36 Daa Yéesu kelohee wo'eenaagaba, wo''a baa kuliyyuk ga jaangu-yaawúuraada an:

- Kaa niik dara, gēmaa hen rek!

37 Ya tookkii ken taam nari, enndii Pee', na Saak na Sañ, kēmēenjikínaa.

38 Ba le' kaan Yayros hen, Yéesu hotta an coowaa yakin, ee buwaa baa looyoh, baa fiipoh didóolí'.

39 Ya aassa, wo''aba an:

- Coowiigarúu wa yak na da? Dú looyoh ya? Omaanii kaandii, en na kineeh.

40 Ba baa ciibsukki. Waa ennda dfa, ya méyí'taba tooh ga fooh, ee ya bayya paam oomaanaa na eeci na buwaa benseerida. Ya aassa ga daa oomaanaa enoheeda.

41 Ya ammba oomaanaa ga yahaa, ya wo''a an:
- Talita kúm! (Wèrí en: «Ku'oomaajowu, mi wo''aa, kolka!»)

42 Ku'oomaajowukaa dalla kikoluk, ja laakee tikíis tidaaŋkaah na tanak. Ja jaa tíin. Buwaa jaahli'ussa lool ga iñaama.

43 Yéesu díŋgaba na wo'een ciyégísí' an ken jomooka kiyéen. Lèehí'ta ya wo''a an ku'oomaakaa onsat ñamah.

6

Bu-Nasareet tookussii kigëm ga Yéesu (Mëccëe 13: 53-58; Lúkkaa 4: 16-30)

1 Yéesu meyohha daama ka'ta teeraa ya dëkohda*. Tëelíbéecaagari taabukussari.

2 Bes Sabat hayya, ya yaa jëgíroh ga jaangu-yaawúuraa. 'Bo' biyewin daa ba súkúrukeeri, jaahli'ussa, ba baa wo' an:

- Ya bewohnee iñcii cii gada? Hamhamii ya bay wii, wa man na? Ee tum na kíntaancaa man na cii mín kimeyoh gari?

3 Hanaa enndii daayoh haangii, kowukii Mariyaama, yaak biSaak, Yosee, Yúdaa na Simoŋ? Ee bikëméenkiçi bibeti enu dii ga dūuycuune?

Fodaama keeñcaagaba caa tak gari.

* **6:1** 6: 1 Teeraa ya meyohda waa' kiwo' Nasareet. Mëdírohat na Mëccëe 13: 54 na iñaá béestíru ga kakayda.

4 Wayee Yéesu wo''aBa an:

- Sëldíga-Kooh waaruunun ga daa en bééB, bi tessa dëkaa ya meyoHda, na mbokcaagari, na bu-kaanci☆.

5 Ya mínndii kitum daama kintaan wínoo enndii rek bidúukooli' baa ya tik yah, ee ba wakkadanaa.

6 Ya jaahli''a ga daa ba tookkii kigëmda.

Lëehi'ta Yéesu yaa wíil ga dëkcaa deey daamaDa, ya yaa jëgíroh.

Yéesu wossa apotaa'caagari bidaanKaah na banakBaa.

(Méccëe 10: 5-15; Lúkkaa 9: 1-6; Lúkkaa 10: 1-20)

7 Waa ennda da, ya bayya apotaa'caa bidaanKaah na banakBaa, ya yaa wosba, ba taam banak banak. Ya e'taBa dooli kikaal raB ga buwaa.

8 Ya kokohhaBa an ba hanat kibaydoh dara ga baawaa, enndii doo' rekaa. Ya wo'eeBa an:

- Kaa bayat dara: enndii mbúurú, enndii hëmbu, ee kaa loyukat kopa' ga kenohhúu.

9 Wayee ekkat ñafa' ee kaa bayat kúlti kanak.

10 Lëehi'ta ya wo'issaba an:

- Daa dú le' bééB, tesat ga kaanfaa dú eksanda bi ga daa dú kolkohan dëkataama.

11 Ee ga dëkataa dú le' bééB, binaa buwaa tookkiirúu ga kaanba ee ba sannguú kisúkúrukaa, leenaa përtukat pëndëlaa en ga

☆ 6:4 6: 4 Mëdírohat na Lúkkaa 4: 24; San 4: 44.

kotcaagarúudfa† d́ú meyoh daama: iñaama hay kiteewoh kimúuykaagaba.

12 Waa ennda da, apotaa'caa karussa, ba baa jangat an buwaa súpítat kipeskaagaba.

13 Ba baa kaal raβ biyewin ga buwaa ee ba baa leef dúuleen✧ ga hafcaa d́úukoolí' biyewin ee ba baa wëkí'ba.

Kaanaa Saŋ-Bëtís

(Mëccëe 14: 1-12; Lúkkaa 9: 7-9; 3: 19-20)

14 Eroot‡ buuraa kelohha iña wo'u ga Yéesudfa, ndaga lak teekaagari síwin daa en bééβ. Buwaa wo'ee an:

- Saŋ yaa bëtísi'ee buwaa ga músúdfa yërí mílís ga buwaa kaaninda. Iñaama yërí onndi dooli kimín kitum kintaan.

15 B́iinoo wo'see an:

- Baa Ili.

Ee b́iinoobaa an:

- Baa, iña seldíiga-Kooh fodii seldíigacaa múus.

16 Wayee Eroot, daa ya keloheeka, wo''a an:

- Saŋ-Bëtís yaa mi gú'lukée hafaadfa yërí mílís!

17 Eroot yaama, ga kihafci, yërí nakohee ki'amluk Saŋ-Bëtís, ya baŋlukkari, laŋgari ga

† **6:11** 6: 11 Mëdírohat na Tumeen 13: 51; 18: 6. Kiyëekí' pëndël ga kot: waa' kiwo' kigúroh na yen wala na fo'. Baama laakissii sooli na buwaa ya ka' gabaɗa, enndii sah pëndëlaa mín kiñaak ga kotcaagari ee bok ga dëkaagaɗaɗa. ✧ **6:13** 6: 13 Mëdírohat na Saak 5: 14. ‡ **6:14** 6: 14 Erootyii yii yërí en Eroot Antípas yaa nguurukee ga Gëllíeɗa.

kasu. Erojaas, beti këmëenkíci Filiip[§], yaa ya te' ya pañjarida, yëri tahee Eroot kitum iñaama.

¹⁸ Lak Sañ-Bëtís wo'ee Eroot an: «Waas onndi-iraa kifaan beti këmëenkífu ya en betifu!»[☆]

¹⁹ Këri tah Erojaas ammba Sañ-Bëtís ayluk, waa'tari ki'apluk. Wayee ya mínéeríka,

²⁰ ndaga Eroot niikeera Sañ-Bëtís, lak ya ínohin an Sañ-Bëtís enin baa júwin ee sela'in. Këri tah ya somiri ee besaa ya keloh wo'eenaagari béeb, helaagari yëngeluk ee kokohii ban bi hayaa ya safa' ga kisúkúrukki.

²¹ Erojaas laakka besci, bërri lak Eroot en na kihúmbal besaa ya límohuda. Eroot nakka buwaa biyaakbaa en nari ga jalaada, buwaa kuliyuk ga soldaa'caagarida na lamancaa ga Gëlíléeda.

²² Kowukaa kibetikaa Erojaas aassa kaa ham; hamaa neɓpa Eroot lool, na buwaa ya nakee hewaada. Buuraa wo''a oomaa-jowaa an:

- Meekisohaaroo iña neɓpaa, mi hayyaari ki'e'.

²³ Ya waatta ga fikíci an:

- Iña fu meekisohoo béeb mi e'taari, luu enee kida' kúlkiigoo ga le'nii mi e'taa bakii wiinoowii.

²⁴ Oomaanaa meycá, meekisneera eeci an:

- Mi kímamndi ya?

Yaama taassari an:

- Hafa Sañ-Bëtís.

²⁵ Ya gaawwa kisoof ga buuraa kiwo''i an:

§ 6:17 6: 17 Filiip waa' kiwo' Eroot Filiip, ee dëkee Room, ee ban bokkii na Filiip yiliis fodii yaa nguurukee ga Sesaree-Filiip (ga 8: 27). ☆ 6:18 6: 18 Malkat Léwítík 18: 16; 20: 21.

- Eraaroo diima-diima hafaa Saጥ-Bētís ga d'ook palaat*.

²⁶ Keeñaa buuraa leehha tak ga iñaama. Ya mínndii oomaanaaka kisagi', ndaga daa ya wo'eeka ga fikíi buwaa ya nakee hewaada, ee na daa ya laasinka kiwaatfa.

²⁷ Ya dalla kiwos soldaa' yíinoo, nakkari kihay-doh hafaa Saጥ-Bētís. Soldaaraa ka'ta, gú'neera hafaa Saጥ-Bētís ga kasaa,

²⁸ ya haydohi'tariwa ga palaat. Ya e'tawa oomaa-jowaa ee oomaa-jowaa e'neerawa eeci.

²⁹ Daa téelíbéecaa Saጥ-Bētís kelohsee iñaama, ba hayya kibeβ faraaffaagari, acsuneerafa ga loycaa.

Yéesu tummba kintaan ga mbúurú ciyétúus na jën kanak

(Méccëe 14: 13-21; Lúkkaa 9: 10-17; Saጥ 6: 1-14)

³⁰ Apotaa'caa Yéesu nēgírúkohussa ga ya-haaci, baá béestí'ti iñaá ba tumeeda na iñcaa ba jégíroheeda tooh.

³¹ Yéesu wo''aβa an:

- Hayat gii d'u yee daa wéetin, d'ú íikaruk jutuut.

Yéesu wo'eeda ndaga lak buwaa yewneera kika' na kihay gaba bi sah ba laakéeríi jot kiñam.

³² Ba aassa kon ga gaal-loocaa ba hanβa, kika' daa wéetin.

³³ Bo' biyewin hotuβa daa ba na kiyahfa, ínohsohussaba. Ee buwaa baá meyoh ga dēkcaa

* **6:25** 6: 25 Erojaas waaree kihot an Saጥ-Bētís kaanin, wayee enndii kiñam hafaa Saጥ.

tóoh, ɓaa fool na kot kidëwírukɓa ga daa ɓa aawɗa.

³⁴ Daa Yéesu yoosukee ga gaal-loocaa, ya hotta mbooloo wiyaak, ya laakka yërmaandi gaba ndaga ɓa madee na baalcaa laakoo níroh[☆]. Ya ennda ga kijëgí'ɓa enaama ciyewin.

³⁵ Tëelíbéecaa hayussa ga Yéesu lak nohaa waa soos, kiwo''i an:

- Dekatii laakoo dara ee nohii wii soos,

³⁶ Íisaa ɓuwii ɓa aas yopcii na dëk-kawcii ga yahaaniida, ɓa lomnee iñaa ɓa ñaman.

³⁷ Yéesu taassaba an:

- Eratɓa na kihaffúu iñaa ɓa ñaman.

Wayee ɓa wo''ari an:

- Dí karat kilomnee mbúurú iñaa le' denariyon[†] citéemée'-kanak, ee dí e'ɓa ɓa ñame?

³⁸ Yéesu meekissaba an:

- Dú ɓay mbúurú cera? Malaknat!

Ba laakka iñaa lee'ɓa ga, ɓa hayya, ɓa wo''ari an:

- Mbúurú ciyëtúus na jën kanak cëri dí laak.

³⁹ Fodaama, ya nakkaba kiyugi' mbooloomaa kakay ga pëegíifaa fihiliifaa; ɓa nëgírukoh kom kom.

⁴⁰ Ba yuɗnga, ɓa warukohha waa', cii ɓo' bitéemée', cii ɓo' bidaaŋkaah-yëtúus.

⁴¹ Ya ɓebpa mbúurúcaa ciyëtúuscaa na jëncaa kanacaa, ya taaginukka ɗook, ya gërëmmba Kooh gaca. Lëehí'ta ya gú'sohhaca, ya e'ta

☆ **6:34** 6: 34 Mëdírohat na Kídaa 27: 17. † **6:37** 6: 37 Denariyon Iñaa heet kopa' ɓu-Room ee wa hín na fay lëgëy noh-noh ɓo' yiinoo.

tëelíbéecaa ba waroh buwaa. Fodaama ban ya warohha jëncaa kanakcaa ga buwaa tooh.

⁴² Buwaa béebba ñammba bi ba kappa pút,

⁴³ ee pañi cidaañkaah na kanak líifdussa ga na iñaa tesse ga mbúurú na jëndá✧.

⁴⁴ Ga buwaa bokee kiñam mbúurúcaada laakeera yaal bijünni-yétuus.

Yéesu tínnnda ga dook giyyaa
(Mëccëe 14: 22-33; Sañ 6: 16-21)

⁴⁵ Ga waa iñaama paaffa, Yéesu dalla ki-tuukuk tëelíbéecaagari ba aas ga gaal-loocaa, ba dëwírukki bakaa giyyaa hanoh gaa, ga bak dëkaa Betsaydaa; hídinaa, ya ga kihafci ya tagoh na mbooloomaa.

⁴⁶ Waa ya tagohha naba bi lëehí'ta, ya lappa dook tégëlaa, yaa kím Kooh.

⁴⁷ Ga waa wekaa le'a, lak loocaa tëelíbéecaa waa ga leeloo giyyaa, Yéesu tesse hançi don ga tewisaa.

⁴⁸ Yéesu hotta an tëelíbéecaa laakseera coonu kitíidi' loocaa ndaga ba jaanohee na uurisaa. Waa Kooh wíisanaa, ya kolukka yaa yah gaba, tíin hen ga dook giyyaa. Ya ka'ta bi ya yaa waa'ba kipaaf.

⁴⁹ Daa ba hotti yaa tíin ga dook giyyaa, ba foonnga an iñaa enndii bo'. Ba baa fiipoh.

⁵⁰ Béebba hotsee gari ee ba tíitta lool. Ga dekataama, Yéesu dalla naba kiwo' an:

- Yégísdát fítciigarúu, bii mi, kaa niikat.

✧ 6:43 6: 43 Mëdírohat na 2 Buu' 4: 42-44.

51 Lëehí'ta ya yaa yah gaba, aassa gaba ga loocaa. Uurisaa tuukka. Ba, ga kihaffa waaru'ussa lool ga iñaama,

52 ndaga en ki'ena ba minéerí ki'ínoh iña kintaanaa ga mbúurúcaa waa' kiwo'da, ndaga daa ba yégísí' keeñcaagabada.

*Yéesu wékí'ta bidúukooli' ga Genesareet
(Mëccëe 14: 34-36)*

53 Waa ennda da, Yéesu na tēlibéecaagari lēhdussa kihúus giyyaa na gaal-looci, ba tee'ta ga kúlkaa Genesareet‡; daama ba yóoskí'ta loocaa.

54 Ba baa mey ga loocaa rek buwaa baa ínohsoh Yéesu;

55 buwaa wíilla gohaama tóoh ee ga dēkataa ba keloh an ya yaa da béeb, ba ennda ga kibeb dúukoolí'caa ga gatancaa, kibay daama.

56 Ga daa ya aasoh béeb, ennda ga dēkcaa ga kawaa, ga teeraa wala ga tukaantaa en ga égíraada, buwaa faansi dúukoolí'caa ga paan-caagaba. Ee baa kímmbi ya onba ba mín kile' rek ga pawaa kúltífaagari. Fodaama buwaa le'ee garída tóoh, wakussa.

7

Yéesu wo' na Fērísíyeencaa ga loo baah-caagaba

(Mëccëe 15: 1-9; Lúkkaa 11: 37-41)

‡ 6:53 6: 53 Kúlkaa Genesareet Dekataama newin kilínoh ee laakin dooli. Wa hanoh Kafarnawom kakay aawwa bak aasaa'-noh.

¹ Fērísiiyeençaa na bijëgíroh-waas, baa meyoh Yéerusaleem, ba hídírukohha ga yahaa Yéesu.

² Ba hotta ga tëelíbéeçaagari baa en na kiñam na yahcaa settii, waa' kiwo' an ba tísukkii fodaada baahcaagaba nakohkada.

³ Waama Fērísiiyeençaa na iñaa enin yaawúu' béeb, ba ñamoo ee ba tísii yahcaa bi jof[☆], fodaama ba taabukee baahcaa caasamunçaa.

⁴ Ee binaa ba meyoh toonaaraanaa, ba ñamoo ee ba tísukkii paay. Ba laakin ban baah ciliis caa ba taabuk fodii tísaa kaascaa, na tataataa, na këwdii'caa.

⁵ Fodaama, Fērísiiyeençaa na jëgíroh-waascaa meekisohussari an:

- Iñii tah ya tëelíbéeçiigaraa taabukussii baahcii caasamuncii, ba ñami na yahcaa settii?

⁶ Yéesu taasaba an:

- Dú, dú jófjófduk ga hascii buwii! Ísayii, seldiiga-Koohaa hoteerúu moos ee ya wo'ee kayoh ga waa ya bín ga teek Kooh an:

«Buwii bii, kañii ba kañiroodfa, eem túuwtii don, ba ekkiiroo ga keeñba.

⁷ Ba bay teekkoo sooy

ndaga iñcii ba jëgíroh ga teekiigoodfa meyoh ga iñaa bo' nakoh.»^{*}

⁸ Lëehí'ta, ya tíkka ga an:

- Dú íisin kitum iñaa Kooh nakoh, dú taabuk baah bo'!

⁹ Ya enissa an:

- Dú laakin hel ga kikoom day iñaa Kooh nakoh ee dú taabuki baahciigarúu.

☆ 7:3 7: 3 Mëdírohat na Mëccëe 15: 2; Lúkkaa 11: 38.

* 7:7

7: 7 Ísayii 29: 13 béestíru fodaada bínsee ga kiGerek múusfa.

10 Ndaga Móyíis wo'ee an: «Kelohdaa paapu na eefu.» Ya tíkka ga an: «Baa fu bas paapu wala eefunaa, fu jom ki'apu hen[☆].»

11 Wayee d́ú, d́ú jégíroh an binaa bo' wo' paamci wala eeci an «Iñaa mi jomeerúu ki-toputu'ohda enin Korban[†]» (wèrí en an wa sarahuunun Kooh),

12 d́ú nak baama kitumdoó paamci dara, wala eeci.

13 Fodaama, baahciigarúu d́ú lamda cèrí níslukohhúu wo'eenaa Kooh. Ee yewinin iñcaa d́ú tumi man fodaama.

*Iñii líibdi bo' ga fíkí Koohda
(Mèccëe 15: 10-20)*

14 Waa ennda da, Yéesu baysissa buwaa, ya wo''aba an:

- Súkú'kattoo béebpúu, ee d́ú ínoh iñii yii bi jof:

15 laakkii iñaa kúlkoh fooh, aas ga bo', bi tah ya líib ga fíkí Kooh, wayee iñaa meyoh ga keeñci yèrí líibdi bo'. [

16 Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!]

17 Ya foñnja buwaa, ya aassa kaan. Tèelíbéecaagari meekisohussari ya lèegísohba wo'eenaa ya nataal waama.

18 Ya wo''aba an:

- D́ú ban, d́ú laakoo hel hene? D́ú ínohoo an laakkii iñaa kúlkoh fooh, aas ga bo', bi tah ya líib ga fíkí Kooh?

☆ 7:10 7: 10 Malkat Eksoot 20: 12; Dèteronom 5: 16; Eksoot 21: 17; Léwítík 20: 9. † 7:11 7: 11 Korban iñaa wo'een ki'Arameyee.

19 Ndaga fu ñam yena*a* iñaama aasirii ga keeñaagaraa, wayee aawi duuy lookaagaraa, lëehíraa, wa ka' fenoo kaan.

(Fodaama, Yéesu teewohee an ñamahaa en béé*b* onohuunun kiñam.)[☆]

20 Ya wo'issa an:

- Iña*a* meyo*h* ga kee*ñ* yé*r*i ta*h* bo' kilii*b* ga fikii Kooh.

21 Halaatcii cibóni'cii meyo*h* duuy, ga kee*ñ* bo': céri haydoh kifaanuk na baa en béé*b*, kilok, ki'ap bo',

22 kidú*k* yaalfu wala betifu fu faanuk na bo' yiliis, kiwaa' kihépi', kibay nof-moroo, kiñaañukoh mooroomfu, kiñalaañuk, ki'iñaan, kidoo*b* bo', kimaruk na kidó*d*ó*d*ó*d*ó*d*uk.

23 Iñcii cimoroocii ciima too*h* kúlkoh duuy bo', ee céri ta*h* bo' kilii*b* ga fikii Kooh.

Ngëmaa betifaa enndii yaawúu'da
(Mëccëe 15: 21-28)

24 Yéesu meyo*h*ha daama, ka'ta bak dëkaa Tii'. Ya ennda ga kaan fiino*o* daama, ee ya waarérii bo' yéenka. Wayee ya minérii kidaakuk iña*a* maañ.

25 Laakka bo' yibeti, kowukaagari kibetikaa laakee ra*b*. Daa ya kelohha buwaa baa wo' ga loo Yéesu, ya yaa hay, ya le''a, keennda ga kotcaagari.

26 Betifaa faama enee Gere*k*, baahkohee Fenisii ga Sírii. Ya kii*m*mba Yéesu ya meydoh rawaa ga kowukaagari.

27 Yéesu wo''ari:

[☆] 7:19 7: 19 Mëdírohat na Tumeen 10: 9-16.

- Íisa paay bi oomaaca kapu. Kibeḅ ñamah oomaa, fu jafi' tubaaytaa,iñaama moroo.

²⁸ Betifaa taassari an:

- Iñaama kayoh, Ha'mudii. Wayee tubaaytaa ga yahaa kankaada, ba ñam wúunéem búurúcaa oomaaca búukda.

²⁹ Waa ennda da, Yéesu wo''ari an:

- Wo'eenum fu wo' wuma tahin bi, kara, rawaa meyohin ga kowukaagaraa.

³⁰ Ee ga waa ya le''a kaanci, ya laakka oomaanaa leemukin ga dook fayaanfaa, rawaa meyohin gari.

*Yéesu wëki'ta baa dekin, luuwin
(Mëccëe 15: 29-31)*

³¹ Yéesu kolkohha bak dëkaa Tíi', meyc dëkaa Sídonj. Ya koorohha ga duuy gohaa teerucaa cidaan kaahcaa, ya sooffa bak giiyaa Gëllílee.

³² Ya haydohdussa baa dekin ee luuwin. Buwaa kimmbari ya tikki yahcaagari.

³³ Ya wéetneera nari, úsaayya buwaa, ya ekka tujokontaagari ga duuy nofcaa baa, ya toossa, tumi'tari mitoosmaa ga perimpaa.

³⁴ Lëehi'ta ya taaginukka dook, ya údí'ta yen ga kakay, ya wo''a an:

- Effata!‡ (wëri en: «Lëgíska!»)

³⁵ Haat nofcaa baa lëgísukka, perimpaa lógískohha, ya yaa wo' dijófi'.

³⁶ Yéesu díngga buwaa an ba hanatka kibéestíroh. Wayee ya wëni buwaa kidígaa, buwaa wëni da kiyéegaloh.

‡ 7:34 7: 34 Effata: wo'een ki'Arameyee.

37 Buwaa waaru'seera bi hëppa ee ßaa wo' an:
 - Iñāa ya tum béeb̄ jekin, ee ya onin sah ðekcii
 kikeloh na luubcii, ßa wo'!

8

Yéesu ñēmí'ta ßo' bijúnni-nikiis (Mëccëe 15: 32-39)

1 Waama ßo' ßiyewin nēgírúkohisee daama
 ee ßa laakéerii iñāa ßa ñaman. Yéesu ßayya
 tëelíbéecaagari, wo''aba an:

2 - Mi laakin yërmaandi wiyaak ga
 mbooloomii, ndaga malkat, bes kaahay cee,
 caa wëe'taa ga an cii, ßa bii naroo, ee diima den
 ßa laakoo iñāa ßa ñaman.

3 Binaa mi wo'ßa ßa ßoyuk kaanßa na
 kiyaawaa, ßa mínin kitëehlí' ga waas, ndaga
 ßíinoo, dii ßa meyoħda úsaayin.

4 Tëelíbéecaagari taasussari an:

- Mbúurúcaa yah kiképi' ßuwii ßii meyoħan
 gada, ga ðekatii wii laakoo darada?

5 Yéesu meekissaba an:

- Dú laak mbúurú cera?

Ba taassa an:

- Ciyitnakanak.

6 Waa ennda ða, ya nakka ßuwaa kiyun
 kakay. Ya ßeßpa mbúurúcaa ciyitnakanakcaa.
 Ya gërëmmba Kooh, ya weellaca, ya e'ta
 tëelíbéecaagari ßa waroħca ßuwaa. Ba waro-
 ħhaca ßuwaa tooħ.

7 Ba laakeera ßan tujën. Ya gërëmmba Kooh
 gaca, lëehí'ta ya nakoħhaca kiwaroħ ßan.

8 Baa en béeb ñammba bi kappa pút, bi tessa. Iña teseeda ba wookkari: ennda daba ciyitnakanak ga mbúurú na jën.

9 Buwaa le'seera bijúnni-nikiis (4.000). Ga waa iñaama leeha, Yéesu tagohha naba.

10 Ya dalla ki'aas ga loocaa na tëelíbéecaagari, ba baa yah bak gohaa Dalmanutaa*.

Fërsiyeencaa waa' kihotu kintaan

(Mëccëe 16: 1-4)

11 Fërsiyeencaa le'ussa, ba baa coowoh na Yéesu. Ba eneeri na kifi'. Ba meekissari ya tumi'ba kintaanaa teewoh an ya meyoh ga Kooh.

12 Yéesu íikka hëes, wo''a an:

- Iñii tah ya buwii wati waaru kihot kintaan? Mi wo''úuka ee kayoh; buwii wati, ken teewooba kintaan.

13 Lëehí'ta Yéesu tagohha naba, yaa yah. Ya aasissa loocaa kipaaf bakaa giyyaa wiinoowaa.

Lëwíiraa Fërsiyeencaa na waa Eroot

(Mëccëe 16: 5-12)

14 Tëelíbéecaa Yéesu alussa kibaydohu mbúurú. Ba laakee mbúurú wiinoo don naba, ga loocaa.

15 Yéesu díngaba an:

- Watukat, ee abukat ga lëwíiraa Fërsiyeencaa na caa buwaa fa' na Erootda!

16 Tëelíbéecaa enussa ga kiwo' ga díkaantiba an:

- Dii fu laakoo mbúurúda kéri tah ya wo' iñaama.

* **8:10** 8: 10 Dalmanutaa Ken ínohoo daa dekataama enohda.

17 Yéesu ínohha íñaa ba en kiwo' ga díkaantibaɗa, wo''aba an:

- Íñii tah ya d́ú wo' an: dii d́ú laakoo mbúurúɗa kéri tah? Bi wati helciirúu hayyiine? Helciirúu aboo darane? D́ú yègísi' keeñciirúu ya?

18 Man d́ú laakin has, ati d́ú hotoo? D́ú laakin nof, ati d́ú kelohoo?✧ Ee hanaa d́ú níindísukoo:

19 ga waa mi weeli' buwaa bijúnni-yétúusbaa mbúurúcaa ciyétúuscaada, d́ú wookee pañi cera, caa d́ú líifdee na mbúurúcaa teseeda?

Ba taassa an:

- Cidaaŋkaah na kanak✧.

20 Yéesu meekisissaba an:

- Haa ga waa mi weeli' buwaa bijúnni-nikiisbaa (4.000) mbúurúcaa ciyitnakanakcaada, d́ú wookee d́aba cera, caa d́ú líifdee na mbúurúcaa teseeda?

Ba taassa an:

- Ciyitnakanak✧.

21 Ya wo''aba an:

- Ee helciirúu hayyii bi watine?

Yéesu wèkí'ta búumí' ga Betsaydaa

(Marka 10: 46-52; Saŋ 9: 1-11)

22 Yéesu na tëelíbéecaagari karussa Betsaydaa. Buwaa haydohha búumí' ga Yéesu, ba kíimbari kile' ga baa.

23 Yéesu ammba búumíraa ga yahaa, ya meyca dèkaa nari. Lèehí'ta ya tumi'tari mitoos ga hascaa, ya tíkkari yahcaagari, ya meekissari an:

- Fu yii hot yene?

✧ **8:18** 8: 18 Mèdírohat na Yéremíi 5: 21; Esekíyeel 12: 2.

✧ **8:19** 8: 19 Malkat 6: 35-44. ✧ **8:20** 8: 20 Malkat 8: 1-9.

24 Baa malakka hascaa, wo''a an:

- Mi hot bibo'; iñcii man na tedik, ee cii tíin.

25 Yéesu le'issa yahaagari ga hascaa baa. Búumíraa malakka yiic, ya wakka, ya yaa hot weceŋ.

26 Waa ennda ɗa, Yéesu ebilla baa kaanci, ya wo''ari an:

- Kaa aas sah dèkii.

Pee' wo''a an Yéesu en Kiristaanii

(Mëccëe 16: 13-20; Lúkkaa 9: 18-21; Saŋ 6: 67-71)

27 Yéesu ka'ta na tëelíbéecaagari ga dèkcaa wíil teeraa Sesaree-Filiipɗa†. Ga waasaa, ya meekissa tëelíbéecaa an:

- Buwii wo'u an mi yëri en ba?

28 Ba taassari an:

- Laakin buwaa wo' an fu yëri en Saŋ-Bëtís. Biiñoo an fu yëri en seldiiga Ili. Biiñoobaan an fu bok ga seldiiga-Koohcii .

29 Ya meekissaba an:

- Haa ɗú, ɗú wo' an mi yëri en ba?

Pee' taassari an:

- Fu yëri en Kiristaanii .

30 Yéesu ɗiŋgaba na wo'een ciyëgísí' an ba hanat kiwo' na ken ga loo iñaan aaw gari.

Yéesu yéegalohha kikaankaagari na kimílískaagari

(Mëccëe 16: 21-28; Lúkkaa 9: 22-27)

31 Lëehí'ta Yéesu yaa ínohlukohɓa an:

† **8:27** 8: 27 Sesaree-Filiip Teeraama Filiip Eroot sakeewa, ee wa enee ga gohaa húlúɓcaa èniri húlúwaa Yúrdeŋɗa. Wati teeraama teeku Banijas.

- Kowukii bii jom kikooroh ga mesiklaat ciyewin. Ha'-kaancaa, sarahohcaa biyaakbaa, na jégíroh-waascaa waa'sanndii kihotu gari. Ya hay ki'apu ee bes kaahay tík ganaa, ya hay kimílís.

³² Iñaama Yéesu wo'eeri fan, d'aakéerii dara ga. Pee' nak nookka Yéesu ga yahaanaa, ya yaa ña'ti.

³³ Wayee Yéesu méeñsukka, malakka tēelíbéeaagari, gētta Pee' an:

- Úsaayaaroo, Seytaani! Halaatciigaraa enndii halaatcaa meyoh ga Kooh wayee ca meyoh ga bo'.

Kitaabuk Yéesu

(Lúkkaa 14: 25-33; Mëccëe 16: 24-28; Lúkkaa 12: 8-9)

³⁴ Lēehí'ta, Yéesu bayya mbooloomaa na tēelíbéeaagari, wo''aba an:

- Baa waa' kitaam ga fenooroonaa, ya alat hafci, ya tíkat hafci kuraanaagari, ya taabukkoo.

³⁵ Ndaga baa fu waa' kisom kumuunfunaa, fu hayka kiñak, wayee baa mi tahhaa kiñak kumuunfu ga èldúna, mi na Hewhewii winéwí'wiinaa, fu hay kipes bi taa'.

³⁶ Bo' enoh kilaak iñcii ga èldúna tóohda ya, binaa ya na' kiñak kipesci bi taaraa?

³⁷ Ati laakin iñaa bo' mín nawa kilaasoh kipeskaagari?

³⁸ Buwii wati dēku ga ki'oo' Kooh na kitum baakaa'. Ga dūuyba, baa mi enndaa kaci ga, mi na wo'eenndoonaa, fu hay ki'en kaci ban ga Kowukii bii, besaa ya hayan bērii ga ndamaa Paamci, ya na malaakacaa bisela'í'baa.

9

¹ Yéesu wo'issaḃa an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; bibo' ga ḃuwii bii kaansoo ee ḃa hottii Nguuraa Kooḃ yoosuk, taam na doolaagari.

Ndamaa Kooḃ yoosukka ga Yéesu

(Mëccëe 17: 1-13; Lúkkaa 9: 28-36; 2 Pee' 1: 16-18)

² Tíkka ga bes ciyitniinoo, Yéesu taammba na Pee', Saak na Saḃ, ya ḃayyaba, ḃa rek daa wéetin, ga ḃook janjan wiyaak. Daama jëmmaagari súpítukka ga fíkíḃa.

³ Kúltícaagari yaanaawwa der bi caa melic, yaanaawlaataa wëe'taa ga an wii laakkii naawohaa en ga ëldúna mín ḃa kisétí' kúltí'.

⁴ Tëelíbéecaa hotussa Ili na Móyíis meyussa ga fíkíḃa, ḃa ḃaa saawal na Yéesu.

⁵ Pee' dalla kiwo' Yéesu an:

- Jëgírohii, dii newin garuu. Eneenaa ḃí hëwí' mbaa' kaahay dii: wíinoo wuufu, wíinoo wuu Móyíis, ee wíinoo wuu Ili.

⁶ Pee' ínohéeríi sah íñaá ya wo'anda ndaga kitíit kihëpí', ya na tëelíbéecaa tesḃa.

⁷ Laakka yaayeelaa hay, úullaḃa. Ee ga ḃuuy yaayeelaama, laakka koonaa koluk an:

- Bii yii yërí en Kowukiigoo mi keeñukḃa, súkúrukatti!*

⁸ Ga saasi, ga daa tëelíbéecaa malaku íñaá wilḃaḃa, ḃa hotsissii ken naḃa, enndii Yéesu dogaa.

☆ **9:3** 9: 3 Mëdírohat na 2 Pee' 1: 16-18. * **9:7** 9: 7 Malkat 1: 11 na íñaá béestíru ga kakayḃa.

9 Daa ba enee na kiyoosuk ga janjagaada, Yéesu dínnga tëelíbéecaa an:

- Kaa béestírat ken inii d'ú hotda, bi ga daa Kowukii bii mílísan ga buwaa kaaninda.

10 Tëelíbéecaa abussa wo'eenaama, ee ba baa wo' ga díkaantiba an:

- Inii ya waa' kiwo' ga «kimíls ga buwaa kaaninda» ya?

11 Lëehí'ta ba meekissa Yéesu an:

- Inii tah ya jégíroh-waascii wo'u an Ili yéri dewan kihay paay?☆

12 Ya taassaba an:

- Ee, Ili dewan kihay, ya hëwíraat inaa en tooh bi jek. Wayee inii tah ya, Këyítfaa Kooh wo' ban an Kowukii bii hay kikooh ga mesiklaat ciyewin, ee ya hay kisagu?☆

13 Mi nak, mi wo''úu man Ili hayin kumëëñí'. Buwii tumuununndi inaa nebbada, fodaa daa Këyítfaa Kooh bín ga inaa aaw garida.

*Yéesu wëkí'ta oomaanaa laak rab
(Méccëe 17: 14-21; Lúkkaa 9: 37-43)*

14 Waa biYéesu soofussa ga tëelíbéecaa bíinoo, ba hotta bíbo' biyewin wíluununba ee jégíroh-waascaa baa coowoh naba.

15 Daa mbooloomaa hotee Yéesu, inaaama bettaba. Ba baa fool gari kikëñí'ti.

16 Ya meekissaba an:

- Dú en na kiwo' ya naba?

17 Laakka bo' yiyaal meycá ga buwaa, wo''a Yéesu an:

☆ 9:11 9: 11 Mëdírohat na Malasí 3: 23. ☆ 9:12 9: 12 Malkat Ísayí 53: 3; Kañcaa 22: 1-18.

- Jëgírohii, mi haydohdeeraa kowuroo kiyaal, rañ nari. Rawii luuflukohi hen.

¹⁸ Ga daa oomaanaa mín ki'enoh tóoh, ya mínndi da kibúuk. Ya fetalli kakay dal, kúuwkaa oomaanaa kúuwi, ya úñohi síscaa, ya súwoh kas. Mi kiimin tëelíbéeciigaraa ba kaal rawii ga oomaanii ee ba mínndiika.

¹⁹ Yéesu wo"aba an:

- Cëey, dú buwii wati ee dú laakoo ngëmfa, mi enan narúu bi kera? Mi múuñdanndúu bi kera? Haydohdattoo oomaanaa.

Ya haydohdussari.

²⁰ Oomaanaa yaa hot Yéesu rek, rawaa ga duuycida yaa saylukohhi didóolí', oomaanaa dalla kikeen, yaa pírgínuk ga kakayfaa, kúuwkaa kaa kúuw.

²¹ Yéesu meekissa paamunaa an:

- Iñii yii ammbi kera?

Paamunaa taassa an:

- Ammbi ga waa ya en oomaada bi wati.

²² Ee leekleek rawum búukki ga duuy kiwii na ga duuy músú, ya waariri ki'ap. Wayee en lak fu mínin yen ganaa, yërëmaaríi, fu amdohhíi!

²³ Yéesu taassari an:

- An fu wo' an «En lak fu míninaa?» Iñaa en béeb mínukin ga baa fu gëm ga Kooh.

²⁴ Ga saasi paam oomaanaa dalla kiwo' didóolí' an:

- Mi gëmin! Amdohaaroo ga dii ngëmiigoo dooyyiida.

²⁵ Yéesu hotta ga daa buwaa baa fool kihay kilaayfa, ya gëtta rawaa an:

- Fu rawii, fu yii fu haydoh kidek na kiluubɗa, mi nakkaa, meyoħaa ga oomaanii ee kaa le'is gari bi taa'!

²⁶ Rawaa meyc̄a ga oomaanaa na tiweeleeluk, ya yaa saylukohhi didóolí'. Oomaanaa mannda na ɓaa kaan hen, bi ɓo' biyewin daama ɓaa wo' an: «Kaanin».

²⁷ Wayee Yéesu ammbari ga yahaa, koluki'tari, oomaanaa tuukka.

²⁸ Lēehí'ta Yéesu aassa kaan. Lak tēelíbéecaagari don enu nari, ɓa meekissari an:

- In̄ii tah ya d̄í, d̄í mínéeríi kikaal rawaama ga oomaanaa?

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Kikíim Kooħ k̄erí don mín kiméyí' rabcaa mand̄a ga ɓo'.

Yéesu yéegalohsissa an ya hay kikaan ee ya hay kimílís

(Mëccēe 17: 22-23; Lúkkaa 9: 43b-45; Marka 8: 31-33)

³⁰ Yéesu na tēelíbéecaagari meyoħussa daama, ɓa koorohha d̄uuy goħaa Gēlílée. Yéesu waaréeríi ɓo' yéen̄ daa ya enohɗa,

³¹ ndaga ya enee na kijégí' tēelíbéecaagari. Ya wo'eeɓa an:

- Kowukii bii hay kitíku ga yah ɓuwii. Ba hayyi ki'ap wayee ya kaan bi tik ga bes kaahayaa, ya hay kimílís.

³² Wayee tēelíbéecaa ínohséeríi in̄aa wo'eenaama waa' kiwo'ɗa, ee ɓa kaañéeríirika kimeekisoh.

Baa Yéesu wo' an yéři wěñ kiyak ga fíkú Koohda

(Měccēe 18: 1-5; Lúkkaa 9: 46-48; Marka 10: 35-45; Filiip 2: 5-11)

³³ Yéesu na tēelíbēecaagari le'ussa Kafar-nawom. Ga dūuy kaanfaa, Yéesu meekissa tēelíbēecaa an:

- Dú nookohee ya ga waasii?

³⁴ Ba dekka, ndaga ga waasaa, ba enee na kinookoh an yaa wěñ kiyak gabađa, ba?

³⁵ Waa ennda da, Yéesu yunnga, ya bayya bidaaŋkaah na banakbaa, ya wo''aba an:

- Binaa bo', fu waa' kikuliyuk ga yena, fu jom ki'en ga fenoo béeb, fu en súrğa buwaa tooh.

³⁶ Lēehíta ya bebpa ku'oomaa, tuuki'taja ga leelooba. Ya bebpa, yugi'taja ga kotcaagari, ya wo''a an:

³⁷ - 'Baa fu te' ga keeñfu omaanii fodii yii ndaga teekiigoonaa, lakanaa fu te''oo, mi ga kihaffoo. Ee baa fu te''oonaa, fu te''iiroo mi yii yii rek, wayee fu te' ban baa wossooda.

Baa kaalee raḅ ga teekaa Yéesuda

(Lúkkaa 9: 49-50)

³⁸ Saŋ wo''a Yéesu an:

- Jégírohii, dí hotin baa en na kikaal raḅ ga buwaa ee ga teekfu. Dí waa'tarika kihoonoh ndaga ya bokkii garuu.

³⁹ Yéesu loffari an:

- Kaa hoonohattika, ndaga laakkii baa mín kitum kintaan ga teekoo, ee ga saasi ya aaw kiwo' iña moroo garoo.

⁴⁰ Baa lebirohhii naruu, fa' naruu.

41 Mi wo''úuka ee kayoh; béeb baa onndúu kaas-músú ki'an ga teekiigoo ndaga dii d'ú en buuroo mi Kiristaaniidanaa, baama ñakoo fayaagari.

*Kitagoh na ñncii tumlukohi bo' baakaa'da
(Mëccëe 18: 6-9; Lúkkaa 17: 1-2; 1 Korenti 8:
9-13; 9: 24-27)*

Yéesu wo'issa an:

42 - Wayee baa baakaa'lukoh tu'oomaatii tii gëmu garoodanaa, ñña gën ga baama'da wëri en ya pokdu atoh wiyaak ga koonakaa, ya jafu ga duuy giyyaa.

43 Baa en lak yahaagaraa wëri tahhaa kitum baakaaraa, gúraawa. Ñña gën garaada wëri en fu aas ga kipeskaa leehoo taa'da na yah wíinoo, loo kilaak yah kanak ee fu ka' safara, ga kiwiikaa yímooda.

[
44]†

45 Baa en lak kotaagaraa wëri tahhaa kitum baakaaraa, gúraawa. Ñña gën garaada wëri en fu aas ga kipeskaa leehoo taa'da na kot wíinoo loo kilaak kot kanak ee fu jafu ga safara. [

46]‡

47 Ee binaa baa en lak kuhaskaagaraa këri tahhaa kitum baakaaraa, nísaja. Ñña gën garaada wëri en fu aas ga Nguuraa Kooh na kuhas kíinoo loo kilaak tuhas tanak ee fu jafu ga safara.

† 9:44 9: 44 Wo'eencii ciima hotukkii ga këyít ciyewin ga këyítcaa ðeb kibídufa. ‡ 9:46 9: 46 Wo'eencii ciima hotukkii ga këyít ciyewin ga këyítcaa ðeb kibídufa.

48 Daama «cëgíncaa ñamsi faanda kaansoo ee kiwiikaa yímoo taa'.»[☆]

49 En ki'ena, baa en béeb hay ki'daanu na kiwii§.

50 Maraa jofin, wayee binaa maraa safissiinaa, ma daanoosan na ya? Madat na maraa ga bimooroombúu*. Laakat jam ga díkaantirúu.

10

Yéesu wo''a ga loo kifasi'

(Mëccëe 19: 1-12; Lúkkaa 16: 18; Room 7: 1-3; 1 Korenti 7: 10-16)

¹ Yéesu meyohha daama, aawwa dëkcaa bok ga gohaa Yúudée ee hanoh húlúwaa Yúrdenɗa gaada. Buwaa biyewin haysissa, nēgírúkohussa ga yahaaci. Ee ya enissaba kijégí' foda ya meereeka kitumɗa.

² Laakka Fērísíyeenɗa hayu bi gari kifí'ti, ba meekissari an:

- Waasiiruu onin yaal kifasi' beticine?

³ Yéesu meekissaba ban an:

- Móyíis nakeerúu ya kitum?

⁴ Ba taassa an:

- Móyíis oneera yaal kibín keyít kiteewoh an sēyaa tasin ee ya foñ betici.[☆]

[☆] **9:48** 9: 48 Mēdírohat na Ísayii 66: 24. § **9:49** 9: 49 Mēdírohat na Léwítik 2: 13. Baa en béeb hay ki'eku ga kiwiikaa setɗanndi ga fikii Koooh foda daa sarahcaa waama eksee ga maraa balaa ca tēkirunaa. * **9:50** 9: 50 Iñaama waa' kiwo' jeriñaama maraa ga kitík wala kitēkí' yen (Mēdírohat na baahaa manda ga dēkaa Palestín); maraamaa safissiinaa ma lofiru mi'as. Jeriñaama wērí mēdírohu na ga daa bo' jom kiman ga mooroomciɗa. ☆ **10:4** 10: 4 Malkat Dēteronom 24: 1.

⁵ Yéesu nak wo''aba an:
- Móyíis bínđinndúu ińaa ya nakkúu yaama ndaga dii d'ú súb ga keeńda.

⁶ Wayee ga kidewaa, ga waa Kooh sak ęldúnada «Ya tummba bo', yaal na beti»[☆].

⁷ Kęri tah bi yaal hay kifoń paamci na eeci, ya aboh na betici,

⁸ ee ba banak, ba en bo' yíinoo»[☆]. Fodaama ba enissii banak, wayee ba en yíinoo.

⁹ Kon bo' hanat kihęgísoh ińaa Kooh akitohin.

¹⁰ Waa ba le''a kaan, tęelíbęecaa meekisussa Yéesu ińaa aaw ga ińaama.

¹¹ Ya taassaba an:

- Binaa bo' kaal betici, pań beti yiliisaa, ya d'úkin betifaagari fidewaafaa, ya faanukka na beti filiis.

¹² Fodaama ban, binaa beti foń yaalci, pajuk ga yaal yiliisaa, ya d'úkin yaalaagari yidewaayaa, ya faanukka na yaal yiliis.

*Yéesu barkeella tu'oomaataa
(Męccęe 19: 13-15; Lúkkaa 18: 15-17)*

¹³ Bi bo' haydohdussa Yéesu tu'oomaa, ya tík yahcaagari ga d'ookba. Wayee tęelíbęecaa baa ńa' buwaama.

¹⁴ Daa Yéesu hotee ińaama, keeńci tammba ga, ya wo''a tęelíbęecaa an:

- Íisat tu'oomaatii, ta hay garoo! Kaa hoonohatba ndaga Nguurii Kooh wuu buwii man nabađa.

¹⁵ Mi wo''úuka ee kayoh; baa fu tookkii Nguurii Kooh fodii ku'oomaanaa, fu aasoo ga.

[☆] 10:6 10: 6 Malkat Sęnees 1: 27; 5: 2. [☆] 10:8 10: 8 Malkat Sęnees 2: 24.

16 Lëehí'ta ya beɓpa oomaacaa, ya tíkka yaa en béeb yah, barkeellaba.

*Ha'-alal waa' ki'aas ga Nguuraa Kooh
(Mëccëe 19: 16-30; Lúkkaa 18: 18-30)*

17 Daa Yéesu enee na kimey kiyahda, laakka bo' yiyaal yaa hay gari na jaa', ya yí'a ga fikíici, meekissari an:

- Jégírohii yijófi'yii, mi tuman na bi mi laak bakkoo ga kipeskaa leehoo taa'da?

18 Yéesu wo''ari an:

- Iníi tah ya fu wo' kijof garoo? Ken joffii, enndii Kooh rekaa.

19 Fu ínohin iníi Waasii Móyíis nakoh kitumda: «Kaa lan kumuun bo'; kaa dúk betifu wala yaalfu, fu faanuk na bo' yiliis; kaa lok; kaa seedi' saboh; kaa tooñ mooroomfu; kelohdaa paamfu na eefu.»*

20 Baa taassari an:

- Jégírohii, mi taabukin iníiima tooh ga ki'oomaaroo bi wati.

21 Yéesu malakka baa, waa'tari. Ya wo''ari an:

- Laakin iníi tesohhaa kitum: kara, toonnaa iníi fu laakda tooh, fu onwa nduulcii. Fodaama fu hay kilaak alal ga dook. Lëehíraa haya, fu taabukkoo.

22 Baa nak enee bo' yiyéwíní' alal, ee daa ya kelohee wo'eenaama, ya súuñduukka lool, keeñci leeha ga tak, ya yaa yah.

23 Yéesu malakka buwaa wíillida, wo''a tēelíbēecaagari an:

* **10:19** 10: 19 Malkat Eksoot 20: 12-16; Dēteronom 5: 16-20. Kaa tooñ bo': wo'eencuma bakkii ga iníi caa cidaañkaahca Móyíis nakohee kitumda. Ee fan ca hotukkii ga wo'eencaa taaboh naca Mëccëe bín na Lúkkadaa.

- Ki'aaskaa ha'-alal ga Nguurii Kooh daal, yoowanndii!

²⁴ Tēelíbéecaa Yéesu waaru'ussa lool ga wo'eencaagari. Ee ya tíkissa ga an:

- Biyaay, ki'aas ga Nguurii Kooh daal yooɓpii!

²⁵ Geeleem paaf ga noŋ kúuc, kəri wēñ kiyooɓ daa ha'-alal aasan ga Nguurii Kooh.

²⁶ Tēelíbéecaa wēñussa kiwaaru'u. Ba ɓaa meekisoh ga dikaantiba an:

- Kon baanaa, ɓii mín kimúc ɓa?

²⁷ Yéesu malakkaɓa, wo''a an:

- Iñaama wooñ ɓo', wayee wooñjii Kooh, ndaga iñaan en ɓéeb mínkin ga Kooh.

²⁸ Pee' nak dalla kiwo' an:

- Malka, dí, dí foñin tooh, dí taabukinndaa.

²⁹ Yéesu taassari an:

- Mi wo''uuka ee kayoh; ɓaa mi tah-haa kifoñ, mi na Hewhewii winéwí'wii, kaan wala bikēmēenkimun ɓiyaal na ɓibeti, wala ɓiyaakmun ɓiyaal na ɓibeti, eemun wala paa-mun wala towu, wala yoon,

³⁰ fu hay kilaak dii, iñaan wēñ iñcaama bes citéemée': kaan ciyewin, na bikēmēenkimun ɓiyaal na ɓibeti na ɓiyaakmun ɓiyaal na ɓibeti, ɓi'eemun, towu na yoon ciyewin. Iñcaama taaban na kihatalu ga ngēm; ee fayuraa fu laak kipeskaa leehoo taa'da.

³¹ Biyewin ga ɓuwii deɓ watida ɓəri mēeñjohan ee biyewin ga ɓuwii mēeñjohda ɓəri dewan.

*Waas wukaahaywaa Yéesu yéegaloh
kikaankaagari na kimílískaagari
(Mëccëe 20: 17-19; Lúkkaa 18: 31-34)*

³² Waa ennda da, ba ammba waasaa aaw Yéerusaleemda. Yéesu hanohee fikii. Tēelíbēecaagari, helcaagaba daléerii dara ee buwaa bíinoo taamsee ga fenocida niikussa. Yéesu baysissa bidaaŋkaah na banakbaa han, ya yaa wo'ba iŋaa yahanndi kidalda.

³³ Ya wo'eeba an:

- Súkúrukat, dú bii yah Yéerusaleem, ee Kowukii bii hay kitíku ga yah sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa. Ba hayyi ki'atti' kikaan, ba tíkki ga yah yiifa'caa.

³⁴ Baama hayyi kiŋaawaloh, ba toossohhi, ba típpi laawoo, ba appi. Lēehíraa, bes kaahay tík ganaa ya mílís.

Yéesu taassa Saak na Saŋ

(Mēccēe 20: 20-28)

³⁵ Saak na Saŋ, towutaa Sebedee, deeyussa ga Yéesu, wo'ussari an:

- Jégírohii, dí waa' fu tumi'tii iŋii dí yahhaa kikiimda.

³⁶ Yéesu meekissaba an:

- Dú waa' ya mi tumi'túu?

³⁷ Ba taassa an:

- Binaa fu en ga ndamaagaraanaa, onaríi dí mín kiyuŋ ga yahaafu, yii hanoh yahfu ñaam, yiinoo hanoh yahfu seŋ.

³⁸ Yéesu wo'aba an:

- Dú inohoo iŋii dú meekisohda. Dú mínin ki'an ga kaas-coonii mi yah ki'andane, wala kibētísi'uk ga mesiklaat fodii dii mi yah kibētísi'ukdane?

³⁹ Ba taassa an:

- Ee dí míninka.

Yéesu wo'aba an:

- En ki'ena, d'ú hay ki'an ga kaasii mi yah ki'anda ee d'ú hay kibētísi'uk ga mesiklaat fodii dii mi yah ga kibētísi'ukda.✧

⁴⁰ Wayee en iña aaw ga kiyuŋ ga yahhoo ñaam wala ga yahhoo segaa, enndii mi jomka kiwo'. Buwaa Kooh waayuki' bakcaamada b'eri yahca ki'eru.

⁴¹ Daa t'elíbéca tesda kelohsee iñaama, ba dalla ki'ayluk Saak na Saŋ.

⁴² Yéesu dallaba kibay, wo''aba an:

- Dú inohin an, buwii tíku ha'-kúl ga èldúnada, b'eri teewi buwii an ba hanoh béeb dook , ee ha'-doolicii tumlukohi buwii ga iña neŋba.

⁴³ Iña manda hanat da kilaak ga d'uuycúu. Wayee laak baa waa' ki'en bo' yiyaak ga d'uuycúunaa, ya joman ki'en s'úrgarúu,

⁴⁴ ee baa waa' garúu kikuliyyukaa, ya joman ki'en ñaam buwaa tóohba.

⁴⁵ En ki'ena, kiheel s'úrga tahhii Kowukii bii kihay, wayee ka hay ki'en s'úrga buwii, na ki'eroh kumuunci doo ya laas tumuun bo' biyewin.✧

*Yéesu w'eki'ta búumíraa teeku Bartímée
(Mécc'ee 20: 29-34; Lúkkaa 18: 35-43)*

⁴⁶ Yéesu na t'elíbécaagari le'ussa Y'eríkóo. Waa ba meyoh ga teeraama na biŋo' bicaaki', laakka búumíraa teeku Bartímée, kowu Tímée, yugin ga yahaanaa waasaa, yaa sarahtuk.

⁴⁷ Daa ya kelohee an Yéesu Nasareet yaa hay, ya yaa fiip an:

- Yéesu, kucaasamunkii D'ewít, y'èremaaroo!

✧ **10:39** 10: 39 M'edírohat na Tumeen 12: 2. ✧ **10:45** 10: 45 M'edírohat na 14: 24; 1 Tímotée 2: 6.

48 Buwaa ɓaa ña'ti, an doo ya ɗekoh. Wayee ya yaa wēñ kifii an:

- Kucaasamunkii Dēwítóo, yērēmaaroo!

49 Yéesu tuukka, wo''a an:

- Bayatti.

Buwaa ɓayya búumíraa, ɓa ɓaa wo''i an:

- Dēlɗaa heliigaraa, kolka, ya yii ɓayyaa.

50 Búumíraa dalla kijaf paltaagari, ya kolukka bērit, yaa hay ga Yéesu.

51 Yéesu meekissari an:

- Fu waa' ya mi tumi'taa?

Búumíraa taassari an:

- Jēgírohii, tumɗaaroo bi mi mín kihot.

52 Yéesu wo''ari an:

- Tíida, ngēmiigaraa wēkɗinndaa.

Ga saasi búumíraa mínnda kihot, lēehí'ta ya yaa taabuk Yéesu ga waasaa ya am kiyahɗa.

11

Yéesu aassa teeraa Yéerúsaleem na ndam wiyaak

(Mëccëe 21: 1-11; Lúkkaa 19: 28-40; Saŋ 12: 12-19)

¹ Waa Yéesu na tēelíbéecaagari deeyussa Yéerúsaleem, ɓa enee ga yahaa dēkaa Bet-fasee na waa Bétaníi, en ga ɓak tēgēlaa Ólíwíyéecaada, Yéesu wossa ɓo' ɓanak ga tēelíbéecaagari,

² wo''aɓa an:

- Karat dēkum en ga fíkiirúuda. Dú aasi danaa, dú hoti cúmbú'-baamaa ɓo' lappii duum, pokuunun daama. Pēkísatti, dú haydohhi dii.

³ Ee binaa bo' meekissúu an: «Iñum d'ú tum yuma ya?», Taasatti an: «*Ha'mudii y'eri laak sooli ga. Ee ya hayyi kiwosoh dii diima-diima.»

⁴ T'eelibéecaa karussa, ba laakka cúmbú'-baam ga mbedaa, pokuunun ga fooh ga yahaa hal-kaan daama. Ba p'ekíssari.

⁵ Bibo' ga buwaa ensee daamaɗa wo'ussa t'eelibéecaa an:

- D'ú tum ya yuma? Iñii tah ya d'ú p'ekís cúmbúrii?

⁶ Ba taassa buwaa fodaa daa Y'eesu nakeebaɗa. Buwaa iisussaba, ba baa hay.

⁷ Ba haydohi'ta Y'eesu cúmbúraa, ba t'ikka paltucaagaba ga dookгаа, Y'eesu lappa☆.

⁸ Bibo' biyewin bewussa paltucaagaba, laru-saca ga dook waasaa. B'íinoo, baa g'ú' toy ga tediktaa ga yooncaada, ba baa bool tuu'taa, baa la'ta ga waasaa*.

⁹ Buwaa hanohsee Y'eesu f'íkíi na buwaa taam-see ga fenocida, béebba baa wo' didóol' an:

- Óosaanaa! Kooh barkeelat yii hay ga teekii Ha'mudiida!

¹⁰ Kooh barkeelat Nguurii en na kihayɗa, Nguurii caasamb'íi D'ewít! Óosaanaa ☆ aaw ga dookaa-dook☆!

¹¹ Y'eesu le''a Y'éerúsaleem, ya aassa Kaanfaa Kooh. Ga waa ya malakka bi jof, tóoh iñaa laak daamaɗa, ya yaa yah Bétaníi na t'eelibéecaagari bidaaŋkaah na banakbaa, lak Kooh yaa hoob.

☆ **11:7** 11: 7 M'edírohat na Sakarí 9: 9. * **11:8** 11: 8 Man na fodii ga 2 Buu' 9: 13. Iñaama en kilari' bo' úuf, doo ya le'oo kakay.

☆ **11:10** 11: 9,10 Óosaanaa Malkat M'ecce'e 21: 9. ☆ **11:10** 11: 10 M'edírohat na Kañcaa 118: 25-26.

*Yéesu coñnja kedikkaa
(Mëccëe 21: 18-19)*

¹² Ga kooh-wíisfaa, Yéesu na tëelíbéecaa meyoohussa Bétanii, laak Yéesu yaawin.

¹³ Ya séennda di'úsaayí' eenaa kifin. Ya ka'ta kimalak ati ya hay kihot towu ga. Wayee waa ya deeyca kedikkaa, ya hottii dara ga, enndii tuu'taanaa. Waama lak ñiidaa een laaki towuɗa le''ii.

¹⁴ Waa ennda ɗa, Yéesu wo''a kedikkaa an:
- Ken ñamsisoo kowukaa meyooh garaa, bi taa'!
Tëelíbéecaa kelohussa ga iñaama.

*Yéesu kaalla toonohcaa ga ɗuuy Kaanfaa
Kooh
(Mëccëe 21: 12-17; Lúkkaa 19: 45-48; Saɗ 2:
13-22)*

¹⁵ Yéesu na tëelíbéecaagari le'ussa Yéerúsaleem. Daa Yéesu aasee Kaanfaa Kooh, ya yaa kaal buwaa ensee na kitoon na buwaa ensee na kilom daamada. Ya yaa búuk taabulcaa weci'oh-kopa'caa, na yugaahcaa toonoh-ho'caa†.

¹⁶ Ee ya íiséeríi ken kibay yen na kikooroh nawa ga ɗuuy Kaanfaa Kooh.

¹⁷ Lëehí'ta ya yaa jëgí'ba fodii dii:
- Bíduunun ga Këyítfaa Kooh an: «Kaanndoo teeksan kaanfaa heetcii tóoh kímohohsan Kooh»? Wayee ɗú, ɗú tumwa ɗaakkaa' lok!✱

† **11:15** 11: 15 Weci'oh-kopa'caa waama, yaawúu'caa meyooh ín haysee Yéerúsaleemɗa weci'see kopa'caagaɓa ga buwaama doonaa ɓa mín kilom júu' kitum sarah ga Kaanfaa Kooh na kifay lempaa Kaanfaa Kooh. Malkat Mëccëe 21: 12. ✱ **11:17** 11: 17 Mëdírohat na Ísayí 56: 7; Yéremíi 7: 11.

18 Daa sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa yéensee iñaa laakee yaama, ba ni-ikkari ndaga lak buwaa tooh waaru'uunun ga jégírohaagari. Fodaama, ba baa heel daa ba tuman bi ba apluk Yéesu.

19 Ga waa nohaa soossa, Yéesu na tēelíbéecaagari meyoossa teeraa.

Kedikkaa coñseedá súbpa

(Mëccēe 21: 20-22; Saak 2: 16-18; 1 Saŋ 5: 14-15)

20 Ga daa Yéesu na tēelíbéecaagari koorohsee ga kímáa cuutda, ba hotta eenaa Yéesu cojeeda súwin kaw bi ga nílcaa.

21 Pee' níindísukka iñaa laakeeda, ya wo'a Yéesu an:

- Jégírohii, malka, eenii fu cojeeda súwin.

22 Yéesu wo'aba an:

- Gēmat ga Kooh.

23 Mi wo'úuka ee kayoh; Binaa bo' wo' janjagii wii an: «Kolkohaa dii, fu jafuk ga duuy giyy», ya hay kitookdu iñaa binaa ya laakkii hel kanak ga, ee ya gēm an iñaa ya wo'da hay kilaakaa.

24 Kēri tah mi wo'úu man: 'Dú en ga kikiim Kooh ya onndúu yena, gēmat an dú laasin ga, en danaa dú hay kitookdu iñaa dú kiimda.

25 Ee bēriinaa dú tuuk kikiim Kooh béeb, en lak dú abin mooroombúu aylukaa, bayalatti, doonaa Paambúu yii ga dookda bayallúu ban tooñciigarú. [

26]‡

‡ 11:26 11: 26 Wo'eencii ciima hotukkii ga keyít ciyewin ga keyítcaa def kibidufa. Malkat Mëccēe 6: 15.

*Yéesu meekisohussa ba onndi doolaa ya bayɗa
(Mëccëe 21: 23-27; Lúkkaa 20: 1-8)*

²⁷ Yéesu na tëelíbéecaa soofussa Yéerúsaleem. Ee ga daa Yéesu enee na kitíidisuk ga Kaanfáa Koohɗa, sarahohcaa biyaakɓaa, jégíroh-waascaa na yaakcaa hayussa gari.

²⁸ Ba meekissari an:

- Iñcii fu tumɗa, fu ayca ga ba? Bii onndaa dooli kimínca kitum ba?

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Mi hayyúu kimeekisoh enaama yíinoo ban. Dú taassoo ganaa, mi wo''úu iñcii mi tumɗa ati mi ayca ga ba?

³⁰ Bii yiida wosee Saŋ kibétisi' buwaa✧? Kooh wala ɓo'-súusúus? Taasattoo?

³¹ Wayee ba ennda ga kiwo' ga díkaantiɓa an:

- Binaa ɗu taas an Kooh yëri woseerinaa, ya hay kiwo' an «Iñii tah ya ɗú gëmbii ga Saŋ?»

³² Ee binaa ɗu wo' an buwii ɓëri woseerinaa...

Ba niikeera mbooloomaa ndaga béebɓa tíksee Saŋ seldiigaa Kooh.

³³ Waa ennda ɗa, ba taassa Yéesu an:

- Dí ínohoo.

Yéesu wo''aba an:

- Haa, mi ban, mi wo'oorúu iñcii mi tumɗa ati mi ayca ga ba?

12

*Liiwukaa wo' ga loo línoh biiñcaa
bisóotí'baaɗa*

(Mëccëe 21: 33-46; Lúkkaa 20: 9-19; Ísayii 5: 1-7)

✧ 11:30 11: 30 Malkat 1: 4-5.

¹ Lëehí'ta Yéesu yaa liiwukba an:

- Enee bo', ya yíppa tedik-resen ga yoonci. Ya díngga yoonaa, ya acca nogaa towu-resen'taa seesohsan. Ya tawahha daa bo' mínan kituukoh, tíim yoonaa, malaki ga[☆]. Lëehí'ta ya beɓpa bilínoh, sassaba kilégëy ga yoonaa, ya yaa yah kibaab.

² Ga waa kibe'en le''a, ya wossa súruga ga línoh'caa ga yoonaaɗa, ba kommbi bakci ga íña'a ba beenda.

³ Wayee ba ammba súruga, ba feekkari, ba kaallari yah buucuuc.

⁴ Ha'-yoonaa wossisa súruga yiliis gaɓa. Ba feekkari ga haf, ba baa bassohhi.

⁵ Ha'-yoonaa wossisa yukaahay, ba appari, ee ba tummba fodaama súruga biyewin biliis: ba feekka bii, ba appa bii.

⁶ Ha'-yoonaa tesoheeri kowuci kíinoo, kaa ya waarin lool. Ya méeñdohhari kiwos gaɓa, ee ya halaatta an: «Hanaa ba hay ki'on kowuroo cée'.»

⁷ Wayee línoh'caama baa wo' ga leelooba an: «Yii yah kilamɗa yeema, hayat ɗu appi ee ɗu lam yoonii.»

⁸ Ba ammba kowukaa, ba appaka, ba jaffa faraaffaa ga fenoo yoon-biiña'a.

⁹ Yéesu meekissa buwaa an:

- Haa ha'-yoonaa tuman na? Ya hay kihay, ya ap línoh'caa, ya ek fiɓo' biliis ga yoonaa.

¹⁰ Man ɗú jagin wo'eenaa Kooh bídu ga Këyítfaa an:

«Atohaa tawahoh'caa jafeeda,
atohaama enin atoh-koñ.

☆ 12:1 12: 1 Mëdírohat na Ísayii 5: 1-2.

11 Iñaama yëri Ha'mudii tum ee enin kintaan ga hasciiruu!»[☆]

12 Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada baa heel ki'am Yéesu ndaga ba ínohha an Yéesu liiwu-keeba ga wo'enaama. Wayee ba kaañéerii mbooloomaa; ba íissari, baa yah.

Lempu jomin kifayune?

(Mèccèe 22: 15-22; Lúkkaa 20: 20-26)

13 Laakka Fërisiyeencaa ebilu na buwaa fa' na Erootfa* ga Yéesu, kifí'ti ga d'uuy wo'een.

14 Ba hayyari kiwo' an:

- Jëgírohii, dí ínohin an fu wo' kayoh, ee fu niikkii ken, ndaga fu malkirii bo' ga jëmmaagari, wayee fu jëgíroh Waas-Kooh kayoh-kayohda. Wo'aarii, waasii onohin kifay buu' Sesaa'† lem-pune? Dí jomin kifay wala dí jomoo kifay?

15 Wayee Yéesu ínohha helaagaba ba d'aakda, ya wo''aba an:

- Iñii tah ya d'ú waa'too kifí'? Haydohdattoo hëelís denariyon wíinoo, mi malak.

16 Ba haydohha ga wíinoo. Yéesu meekissaba an:

- Nataalii wii wuu ba, na teekii en gada?

Ba taassa an:

- Cuu Sesaa'.

17 Daama, Yéesu wo''aba an:

- Kon erat Sesaa' iñaa Sesaa' laak, d'ú e' Kooh iñaa Kooh laak.

Ba waaru''a lool ga iñaa Yéesu taasba yaama.

☆ 12:11 12: 11 Malkat Kañcaa 118: 22-23. * 12:13 12: 13

Buwaa fa' na Erootfa malkat 3: 6 na iñaa béestíru ga kakayda.

† 12:14 12: 14 Teekaa buu'caa biyaakbaa ga kúlkaa Roomfa.

Yéesu meekisohussa ga loo kimílískaa buwaa kaanda

(Mëccëe 22: 23-33; Lúkkaa 20: 27-40)

¹⁸ Laakka Saduseyeencaa hayu ga Yéesu. Ba nak, ba wo' an kimílís laakoo ga buwaa kaanda✧. Ba meekissa Yéesu anee:

¹⁹ - Jëgirohii, Móyiis nakeeruu kitum inii yii: «Binaa bo', yaakci kaan ee lak foñjii betici na kowaa, ya jomin kilam betifaama ee ya laaki' yaakci kowu ga.»✧

²⁰ Waama, laakee yaal biyitnabanak baa bok paamun na eemun. Yaakkaa pañnja, kaannda ee ya laakkii kowu.

²¹ Yukanakyaa pañnja betifaa ee laakkii nari kowu, ya kaannda. Yukaahayyaa ennda da.

²² Ee biyitnabanakbaa béebba faanussari beti ee laakkii ken gaba yaa foñ kowu nari. Ga waa ba kaannda béebba, betifaa ban tikka ga.

²³ Diimada wo'aarii, bérinaa buwii mílisan ga kikaanda, betifaama yah ki'en yuuba? Ndaga yaa en ga béeb ga biyitnabanakbaa tumeerari beti.

²⁴ Yéesu taassaba an:

- Dú wo'in kimúuycúu ee inaa tahkada, dii dú inohoo inaa bídu ga Këyítfaada ee dú inohoo daa doolaa Kooh hín kiyakda.

²⁵ Binaa buwaa kaanda mílísunaa, yaal pajoo ee beti pajukoo, wayee ba pesan madu na malaakacii Kooh enu ga dookda.

²⁶ En inaa aaw ga kimílískaa buwaa kaandanaa, hanaa dú mosoo kijan këyítfaa

✧ **12:18** 12: 18 Mëdírohat na Tumeen 23: 8. ✧ **12:19** 12: 19 Malkat Dëteronom 25: 5-6.

Móyíis bín ga daa ya wo' ga loo bos-dútúkaa abee kiwiida? Kooh wo' Móyíis an: «Mi yëri en Koohyii Abaraham, Koohyii Ísaak na Koohyii Yakoop»[☆]. Yéesu tíkka ga an:

²⁷ Kooh enndii yuu buwaa yah kikaanda wayee yuu buwaa yah kipesda. Dú bii ga kimúuy kiyaak.

Iñii wëñ kiyak ga iñcii Kooh nakohda

(Mëccëe 22: 34-40; Lúkkaa 10: 25-28; Room 13: 8-10)

²⁸ Laakka jëgíroh-waasaa keloh ga daa ba en na kiwo'da, ya hotta an taasaa Yéesu taas Saduseyeençaada júwin, ya deeyca gari, meekissari an:

- Iñii yiida kuliyuk ga iñcii nakohu kitumda?

²⁹ Yéesu taassari an:

- Wii wëri ðef: «*Bu-Isarayeelóo súkúrukat! Ha'mudii, Koohyiigaruu, yëri rek en Ha'mudii.

³⁰ Fu waaran Ha'mudii, Koohyiigaraa na keeñaagaraa tooh, na kipeskaagaraa tooh na helaagaraa tooh, ee na doolaagaraa tooh.»[☆]

³¹ Ee wii wëri en wukanakwii. «Fu waaran mooroomfu fodaa daa fu waa' haffuda.»[☆] Laakoo iñaa nakohu, ee wëñ kanakcuma kiyak.

³² Jëgíroh-waasaa wo''a Yéesu an:

- Jofin, Jëgírohii! Iñii fu wo'da, kayoh: Ha'mudii yëri rek en Kooh, ee laakoo Kooh yiliis enndiirinaa[☆].

³³ Kiwaa' Kooh na keeñaagaraa tooh na helaagaraa tooh na doolaagaraa tooh, ee ðan kiwaa'

[☆] 12:26 12: 26 Malkat Eksoot 3: 2,6. [☆] 12:30 12: 30 Malkat Dëteronom 6: 4-5. [☆] 12:31 12: 31 Malkat Léwítík 19: 18.

[☆] 12:32 12: 32 Mëdírohat na Dëteronom 4: 35.

mooroomfu fodaa daa fu waa' haffuda, wëri wëñ kiyak júuraa hoosu, tëki'ɗu Kooh, na kitumi' Kooh sarahaa mín ki'en bééɓ.✧

³⁴ Yéesu hotta an ɓaa taasohin na hel, ya wo''ari an:

- Fu úsaayyii ga Nguurii Kooh.

Waa ennda ɗa, ken kaañissiiri kimeekisis yen.

Iñii Kiristaanii jom ga buu' Dëwítɗa

(Mëccëe 22: 41-46; Lúkkaa 20: 41-44)

³⁵ Ga daa Yéesu jëgírohee ga ɗuuy Kaanfaa Koohɗa, ya meekisohee an:

- Jëgíroh-waascii mín na kiwo'u an Kiristaanii kucaasamun Dëwít?

³⁶ Ndaga Dëwít ga kihafci, ga waa ya líif na Helaa yisela'í'yaada, ya wo'in an:

«Kooh, Ha'mudii wo''a Ha'mudiigoo an:

Yugohaaroo yah-ñaam,

bi ga daa mi tuman ɓuwii saɗngaada ditogaa' kotfu»✧.

³⁷ Dëwít, ga kihafci, ɓay ɓaama «Ha'mudii»: Kon tum na bi Kiristaanii mín ki'en kucaasamun rek ga Dëwít?

Kaa tumat fodii jëgíroh-waascii

(Mëccëe 23: 17-36; Lúkkaa 20: 45-47)

Mbooloo wiyaak waa súkúruk Yéesu ee iñaama neɓpaɓa ga keeñ.

³⁸ Yéesu jëgíreeɓa an:

- Abukat ga kitum fodii jëgíroh-waascii. Ba waari kitíidisuk na kúltí ciyaak. Ba en ga paancaanaa, ɓa waari kikëñɗu yah kanak.

✧ **12:33** 12: 33 Mëdírohat na Osee 6: 6. ✧ **12:36** 12: 36 Malkat Kañcaa 110: 1.

³⁹ Ga ɗuuy jaangu-yaawúu'caa, ɓa heeli kiyun ga fíkíi; ee en ga hewaa, ɓa waari kihanoh fíkíi.

⁴⁰ Ba te'i iñaa laak ga kaan beticaa yaalcaagaba lísussiida; ee ɓa maañi ga kikiim Kooh, an doo ɓuwaa foon an ɓa júwin. Atti'aa Kooh atti'anɓada wëri wëñan kimesik.

Sarahaa betifaa laakoo daraɗa

(Lúkkaa 21: 1-4)

⁴¹ Lëehí'ta Yéesu yunnga, ëwrukohha na iñaa sarahcaa te'ohsi ga Kaanfaa Koohɗa. Ya malakee ga daa ɓuwaa enee na kibúuk kopa'caa ga ɗuuygaada. Ha'-alal biyewin ɓaa búuk da kopa' ciyewin.

⁴² Laakka ɓan betifaa hay, laakoo dara ee yaalci kaanin. Ya ekka daama tuhanja'-hëelís tanak, taa le'oo dërëm‡.

⁴³ Yéesu ɓayya tëelíbéecaagari, wo'aɓa an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; betifii laakoo dara fii erohin iñaa ken búukkiiri ga te'aa'-sarahii.

⁴⁴ Ndaga béebɓa onoh ga iñaa ɓa wëñí'ɗa, wayee ya, ga kinduulci, ya erohin tóoh iñaa ya laakeeda, tóoh iñaa ya jomee kipesohɗa.

13

Yéesu yéegalohha an Kaanfaa Kooh hay kibú'
(Mëccëe 24: 1-2; Lúkkaa 21: 5-6)

¹ Yéesu enee na kimey Kaanfaa Koohɗa, laakka ga tëelíbéecaagari yaa wo''i an:

- Jëgirohii, malkaa dii atohcii mo'ɗa, na dii tawahcii yakɗa!

‡ **12:42** 12: 42 Këyítfaa ɗeɓɗa wo' dii «Lepta kanak», ennda hëelísaa wëñ kijutuut ga hëelíscaa waama.

² Yéesu taassari an:
 - Fu hotin ga tawahcii ciyaakcii ciine? Teso-
 hanndii dii sah atoh wínoo waa tíkiskohan na
 mooroomwa, tooh hay kibú'.

Iñii yah kihew balaa ëldúna túki'aa
(Méccëe 24: 3-14; Lúkkaa 21: 7-19)

³ Yéesu yuŋga ga dook tégëlaa Ólíwíyécaa,
 óowrúkohha na Kaanfaa Kooh. Ga daa ba
 wéetee nari daamada, Pee', Saak, Saŋ na Andari
 meekisohussari an:

⁴ - Wo'aaríi, iñaama laakan kera, ee mandargii
 wiida teewohan an iñcii cii bééɓca jomin kilaak?

⁵ Yéesu kon yaa wo'ba an:

- Tumat ndaŋ doo ken dúkoorúu.

⁶ Biɓo' biyewin hay kikoorohu teekkoo, ba wo'i
 an: «Mi yëri en Kiristaanii!» Ee ba hay kiɗúk ɓo'
 biyewin.

⁷ Binaa dú keloh yëngël heñ wala an heñ
 laakin ga dekataa, kaa tíitat, ndaga iñcaama
 jomin kilaak, wayee lak ëldúna le''ii kitúkí'
 duum.

⁸ En ki'ena, kúl hay kibewuk, keen ga dook
 kúl mooroomci, ee nguu' hay kibewuk, keen ga
 dook nguu' mooroomci; kakayfii hay kiyëngëluk
 ga dekat ciyewin ee a' hay kilaak. Iñaama
 yah kiman na dalaaraa mesiklaatcaa ga kimatuk
 betifa.

⁹ Wayee dú, tumat ndaŋ ga haffúu. Dú
 hay kibayu paancaa yaawúu'caa, dú hay kirípu
 na ngee' ga dūuy jaangu-yaawúu'caa. Mi hay
 kitah bi dú hay kituukɗu ga fikíi ha'-nguu'cii
 na ga fikíi buu'cii, doonaa dú tuukuk Hewhewii
 winéwí'wii ga fikíiba.

10 Hewhewii winéwí'wii jomin kiyéegalohu paay ga heetcii tóoh.

11 Binaa d'ú abu kibayunaa, helciirúu dalat ga iñaa d'ú joman kiwo'da, ee wo'at rek iñaa Kooh onanndúu kiwo' ga wahtaama sii'da, ndaga enndii d'ú yah kiwo', wayee Helaa yisela'í'yaa.

12 Yaakmun hay ki'eroh këmëen'kíci ya tíku kikaan. Paamun hay ki'eroh kowuci ka tíku kikaan. Oomaacaa hay kibebku, keenu ga d'ook paamba na eewba, aplukba✧.

13 Mi hay kitah bi bo' biyewin hayyúu kisagu. Wayee baa fu guu'guuluk bi ga daa tóoh leehanaa, fu yaama fu hay kimúc.

Bo' hay kison bi hëp

(Mëccëe 24: 15-28; Lúkkaa 21: 20-24)

14 - Bëriinaa d'ú hotan baa wo'u "yi'araamí'yaa pooki kúl'da" aas ga daa ya jomoo ki'aas'danaa✧ -- ee baa fu jan iñii yiinaa, tumaa ndaŋ!-- Buwaa iñaama laakan Yúudéeda, ba n'úpat ba aaw janjan'caa.

15 Baa iñaama laakanndi yugin ki'íkaruk ga d'ook taahaagarí'da, hanat kisek kiyooosuk kibeb yen ga duuy túuyci,

16 ee baa iñaama laakan yooncaada, hanat kiboyuk kaan kibebnee kúltífaagari.

17 Massa beticaa bescaama laakanba na look, na baa ensan na kibëpi'da!

✧ 13:12 13: 12 Mëdírohat na Mísee 7: 6. ✧ 13:14 13: 14 Malkat Dañeel 9: 27; 11: 31; 12: 11.

18 Kíimat Kooh ati iñcaama hídohoo ga wahtu ñiin wiméeskí'*

19 Ndaga ga bescaama, mesiklaatcaa dalan buwaada hay kiyak yakaa wée'taa ga an wii, mossii kilaak iñaa man da, aboh ga waa Kooh def kisak éldúnada bi wati, ee iñaa madan da laakisandii bi taa'☆.

20 Ee binaa newéerfi Ha'mudii ya nëewís bescaamanaa, eneena ken múcoo, wayee buwaa ya tanda tahha bi ya nëewíssaca.

21 Kon binaa bo' wo''úu an: «Malkat, Kiristaanii yii dii!» wala «Malkat, ya yaa daa!» Kaa gëmat.

22 En ki'ena, bibo' hay kikoluk, ba tík haffa Kiristaa na bisëldíiga-Kooh ee lak saboh. Ba tumi kintaan na enaama cidóoyí'-waa' kidúk sah, enee an mínukinaa, buwaa Kooh tanukda.

23 Watukat haffúu, mi yéegalinndúu tooh balaa dara hewanaa.

Kowukii bii hay kihayis

(Mëccëe 24: 29-31; Lúkkaa 21: 25-28)

24 - Wayee ga bescaama, lak coonucaa buwaa dayanda paafin, nohii dal kiñúusí', ñiidii íis kilee',

25 tu'oltaa hay dëegískoh asamaan ta keen, ee tooh iñcii en ga asamaaniidfa hícukoh☆.

* **13:18** 13: 18 Ñiin wiméeskí' ñiidaama newoo kipesoh ee Yéesu wo'wa "ñiin soosoos". Malkat Mëccëe 24: 21. ☆ **13:19** 13: 19 Mëdírohat na Dañeel 12: 1. ☆ **13:25** 13: 25 Mëdírohat na 13: 24-25; Ísayii 13: 10; 34: 4; Esekíyeel 32: 7; Soweel 2: 10; 3: 4.

26 Fodaama Kowukii bii hay kihotu ga duuy yaayeelcii, ka yoosuki ee ka taam na dooli wiyaak na ndam✧.

27 Ya hay kiwos malaakacaa ba nēgíroh buwaa ya tan, enu ga bakcii cinikiiscii ga ɛldúnada, aboh ga dii kakayfii dalohda bi ga daa fa eemoh✧.

Jagaa tediktaa teewohda

(Mëccëe 24: 32-35; Lúkkaa 21: 29-33)

28 - Malkat inii een jēgí'túu ga innaamada. Binaa toytaa kedikkaa ne' kine' bi, ee tuu'taa dal kitapisaa, dú inoh an lah deeyin.

29 Fodaama ban, binaa dú hot innaama ca laakaa, inohat an Kowukii bii deeyin, ya le'in halii.

30 Mi wo''úuka ee kayoh; bi buwii wati kaanu béebbanaa, innaama tooh hay kilaak.

31 Asamaanii na kakayfii hay kifaay wayee wo'eenndoo faayoo múk.

Paamudii doŋ inoh besaa ɛldúna leehandá

(Mëccëe 24: 36-44)

32 - En loo innaa aaw ga besaa wala wah-taa innaama laakohanda, ken inohoowa. Enndii malaakacaa ga asamaanda, ee enndii sah Kowukii. Paamudii doŋ inohwa.

33 Watukat, kaa neehat ndaga dú inohoo wah-taa Kowukii bii yah kihayda.

34 Innaama madan na fodii bo' yaa en na kiyah kibaab: Ya mey kaanci, ya tikfa ga yah súrgacaagari. Ya e' yaa en béeb innaa ya jom

✧ 13:26 13: 26 Dañeel 7: 13. ✧ 13:27 13: 27 Mëdírohat na Dëteronom 30: 4; Sakarí 2: 10; Nehemí 1: 9.

kilëgëyɗa. Ya nak ɓaa yah kituuk ga hal-kaadaada kineeh kiwatuk.

³⁵ Kon kaa neehat ndaga dú ínohoo ati ha'-kaanfii hayan kera. Ati yah lak Kooh hoowin, ati ga leeloo wek, ati lak siikaa kodin, ati ga kím.

³⁶ Binaa ya en jalañ ga fíkiirúunaa, ya hanattúu kibet lak dú ɓii neeh.

³⁷ Inii mi wo''úu yii, mi wo'ka ɓaa en ɓéeɓ, kaa neehat!

14

Sarahohcaa ɓiyaakɓaa na jëgíroh-waascaa ɓaa pokoh Yéesu nof

(Mëccëe 26: 1-5; Lúkkaa 22: 1-2; Saŋ 11: 45-53)

¹ Bes kanak teseen ga, balaa feetaa Paak* le' na feetaa ɓuwaa ñami mbúurúcaa laakoo lëwii'ɗa†. Sarahohcaa ɓiyaakɓaa na jëgíroh-waascaa ɓaa heel daa ɓa tuman bi ɓa am Yéesu ndaŋ ee ken yéegoo, ɓa aplukki;

² ndaga ɓa wo'ee an:

- Du hanatka kitum ga besaa feetaa, enndi-ikanaa hay kihaydoh coow wiyaak ga ɗuuy ɓuwii.

* **14:1** 14: 1 Wëri en besaa yaawú'caa laaku haɓɓaɗa. Mandarga besaa malaakaa Kooh ɓaawee Kúlkaa Esípti ki'ap saawaa límuunun ga dëkaamaɗa tooh. Ya këldúkkaa kaancaa yaawú'caa, lak Kooh nakinɓa ki'ap kubaal, ɓa leef ñifaa ga ɗook hëltúuyaa en ɓéeɓ. Daa laakin ñif ɓéeɓ, ɓuwaama múcussa ga kikaankaa. Malkat Eksoot 12. † **14:1** 14: 1 Malkat Eksoot 12: 1-27. Feetaama tumi bes ciyitnakanak ee enee wuu línohcaa. Binaa le' kipíkaa, ɓa tum feetaa wëe'taa ga an wii ɓa ñaman mbúuraa tumsoo lëwii'. Ka'ta bi feetaama na Paak atukohussa ga bes wíinoo.

*Laakka betifaa ïf la'koleñ ga hafaa Yéesu
(Mëccëe 26: 6-13; Saŋ 12: 1-8; Lúkkaa 7: 36-50)*

³ Daa Yéesu enee ga Bétanii, ga kaan Simon yaa gaana'eeda, laakka betifaa aas gaba, lak baa ñam. Betifaa bayee kujúlúnkaa hëwrohu na atohaa wo'u albataa'. Kujúlúnkaa tum la'koleñ wiséeri', waa koocussii ee hëwrohu na kedikkaa wo'u naa'. Daa ya pookee kúuwkaa kujúlúnkaa, ya aamma la'koleña ga hafaa Yéesu.

⁴ Ga buwaa en daamaɗa, laakka buwaa ayluk ga iñaama, ba baa wo' ga díkaantiba an:

- Laak ya jeriñ kiyasoh la'koleñii wii foduma?

⁵ Bo' míneerawa kitoon iña wëñ denariyon‡ citéemée'-kaahay, ee kopa'caama eru nduulcii!

Ba baa coow ga dook betifaa.

⁶ Wayee Yéesu wo''a an:

- Ísatti yas. Dú sodalohhi ya? Iñii ya tumi'tooda jekin.

⁷ Ndaga nduulcii, dú bii naba besaa en béeb✧, ee dú mínba kitumi' iña jekin wahtaa dú waa'ka béeb, wayee mi yahhii narúu ki'en dii besaa en béeb.

⁸ Betifii tumin iña ya mínda: Ya dëwírukin kileef la'koleñ ga faanfiigoo, en waayukaa loyaa-goo§.

⁹ Mi wo''úuka ee kayoh; ga daa Hewhewii winéwí'wii wii mín kiyéegalohu béeb, ga

‡ 14:5 14: 5 Denariyon malkat 6: 37 na iña béestíru ga kakayɗa.

✧ 14:7 14: 7 Mëdírohat na Dëteronom 15: 11. § 14:8 14: 8 Waama yaawúu'caa baahkohseera kileef faraafcaa na enaama ci'eeñlaat doo ca mín kimaañ ga daa ca acufa ee ca yasukohoo.

ëldúna, ñííi betifíi yíi tumdá hay kibéestíru ee buwaa hayyika kiníindísukoh.

*Yúdaa tookka kitoon Yéesu
(Mëccëe 26: 14-16; Lúkkaa 22: 3-6)*

¹⁰ Waa ennda dá, yíinoo ga bidaañkaah na ñanakbaa, Yúdaa Iskariyot, ka'ta ga sarahohcaa ñiyaakbaa kiwo'ba kitoon Yéesu.

¹¹ Daa ba kelohee ñña ya wo'da, keeñcaagaba soossa ga, bi ba díngari hëelís. Yúdaa yaa heel besaa ya jekelukan bi ya mín kitík Yéesu ga yahba.

*Yéesu ñammba feetaa Paak na tëelíbéecaa
(Mëccëe 26: 17-25; Lúkkaa 22: 7-14,21-23; Sañ
13: 1-30)*

¹² Ga besaa ñeë ga feetaa ñamsi mbúurúcaa laakoo lëwí'da ee bërii tubaaltaa hoossi fodii sarah Paakda, tëelíbéecaa Yéesu meekisohus-sari an:

- Fu waa' gada dí ka'taa kiwaayuki' ñamahii Paak?

¹³ Yéesu ñayya ño' ñanak ga tëelíbéecaagari, wossaba an:

- Karat teeraa, dú hay kihídoh na ñaa koorukin kujataa músú, laa taabukatti,

¹⁴ ee daa ya yah ki'aasohda, wo'at ha'-kaanfaa an: «*Ha'mudii meekisoh an: Túuyii mi yah kiñamoh Paakda wada, mi na tëelíbéeciigoo?»

¹⁵ Ee ya hayyúu kiteeë túuy wiyaak waa hanoh ñook, waa hëwruunun bi tooh jekin. Dú waayukan ñamahcaa ñu ñamanda ga ñekataama.

16 Tēelíbéecaa karussa, le'ussa teeraa, ba laakka tóoh fodaa daa Yéesu wo'eebakada. Ba hēwí'ta ñamahaa Paak.

17 Ga noh-soosaa, Yéesu le''a na bidaañkaah na banakbaa.

18 Daa ba yugee daama baa ñamda, Yéesu wo''a an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; yíinoo garúu ee yii ñam naroo, hayyoo kitoon☆.

19 Tēelíbéecaa, keeñba leehha ga iñaama ee ba baa meekissi yíinoo yíinoo an:

- Mi yēríne?

20 Yéesu taassaba an:

- Yíinoo garúu dú bidaañkaah na banakbii, ee bok naroo ki'ek yah ga kankiida, yērí ya.

21 En ki'ena, Kowukii bii, kii ga waas kikaan fodaa daa Kēyítfaa wo'ka garida☆, wayee massa baa yaama yah kitoon Kowukii biida! Baama límséeríinaa, iñaama gēnee gari!

Cuuníinfaa fisela'ífaa Yéesu ñam na apotaa'caagarida

(Mëccëe 26: 26-30; Lúkkaa 22: 15-20; 1 Korenti 11: 23-25; 1 Korenti 10: 16-17)

22 Lakanaa baa ñam, Yéesu beɓpa mbúurú, ya gērēmmba Kooh, lēehí'ta ya weellawa, ya e'tawa tēelíbéecaa, wo''aba an:

- Uunat, faanfiigoo fērí fa.

23 Lēehí'ta ya beɓpa kaas-biiñ, ya gērēmmba Kooh, lēehí'ta ya e'tabawa, béebba annda ga.

24 Ya wo''aba an:

☆ 14:18 14: 18 Mēdírohat na Kañcaa 41: 10. ☆ 14:21 14: 21 Malkat Kañcaa 22: 2-19; Ísayíi 53.

- Ñífiigoo wërí wa, ñífii pok kifiliimuuki-igarúu na Koooh[☆], ee wa aamdu bo' biyewinda.

²⁵ Mi wo''úuka ee kayoh; mi yahissii múk ki'anis anahaa meyoh ga kedik-resen bi ga besaa mi anan biiñaa wi'aswaa ga Nguuraa Koooh.

²⁶ Waa ennda dfa, ba yeekka yeek-Kañcaa*, læehí'ta ba ka'ta tégelaa Ólíwíyéecaa.

*Yéesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk
(Mëccëe 26: 31-35; Lúkkaa 22: 31-34; Saŋ 13: 36-38)*

²⁷ Yéesu wo''a tēelíbéecaagari an:

- Béebpúu, dú hay kinúp dú foñnjoo, ndaga bíduunun ga Këyítfaa an: «Mi hay ki'ap níirohaa, ee baalcaa tasarsukohu.»[☆]

²⁸ Yéesu tíkka ga an:

- Wayee binaa mi mílísaa, mi hayyúu kidëwíruk Gëlílee.

²⁹ Pee' wo''ari an:

- Luu enee an buwii tesfa tooh hay kinúpu, foñussaa, mi, mi núpoo mi foñnjaa.

³⁰ Yéesu taassari an:

- Fu, mi wo''aaka ee kayoh, ga wekii wati don sah, bi siik pabu kon bes kanakaa, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.

³¹ Wayee Pee' bewissa didóolí' an:

- Mi taasukoora múk, luu enee an mi joman kikaan naraa.

Ee tēelíbéecaa béebba baa wo' fodaama.

[☆] **14:24** 14: 24 Mëdírohat na Eksoot 24: 8; Yéremíi 31: 31-34.

* **14:26** 14: 26 Kañcaa 115-118 cërí yeeksee binaa cuuníinfaa tumsi ga Paakda leeh kiñamunaa. [☆] **14:27** 14: 27 Sakarí 13: 7.

Yéesu kúimmba Paamci ga Getsemanee
(Mëccëe 26: 36-46; Lúkkaa 22: 40-46)

³² Lëehí'ta Yéesu na tëelíbéecaa karussa dekataa wo'u Getsemanee†, ee ya wo''a tëelíbéecaagari an:

- Yugat dii, mi ka' kikiim Kooh.

³³ Ya bayya Pee', Saak na Saṅ, ba taam nari. Faanfaagari faa dal kinúp, ya yéecírukka,

³⁴ ya wo''aba an:

- Keeñjoo leehin bi mi yii kaanan. Tesat dii ee kaa neehat.

³⁵ Ya ka'ta bi ga bak fíkíi, ya le''a kakay, yaa kiiim an wahtaama úsaayyi, enee an mínkinaa.

³⁶ Ya wo''ee an:

- Abaa‡ Buba, iñaa en béeb mínkin garaa, úsaaydaa kaas-coonii wii garoo! Wayee hanat ki'en iñaa mi waa' wayee iñaa fu waa'da laakat.

³⁷ Ya sooffa ga tëelíbéecaa, ya laakkaba baa neeh, ya wo''a Pee' an:

- Simon, fu yii neehe? Fu mínndii kiwiisoh luu enee sah wahtu wíinoone?

³⁸ Kaa neehat ee kiiimat Kooh doonaa dú keenoo ga fíraa Seytaani. Bo' daal keeñaa waarin wayee faanfai tookkii.

³⁹ Ya úsaaysissaba daa karam, yaa kiiim na wo'eencaa caca.

⁴⁰ Ya soofissa gaba, ya laakkaba baa neeh ndaga lak hascaagaba abin pëní. Ee ba ínohéeríi iñaa ba wo''anndi.

† 14:32 14: 32 Malkat Mëccëe 26: 36 na iñaa béestiru ga kakayda. ‡ 14:36 14: 36 Abaa Buba Wo'een ki'Arameyeekaa «Abaa» hotuk ga bincaa múus, ee wërí en teekaa kowu bayohi paamcida.

⁴¹ Ga waa ya soofis ga waasaa wukaahay-waada, ya wo''aba an:

- Dú bii lís kineeh na ki'íikaruke? Dooyin! Wahtii le'in. Malkat, Kowukii bii kii yah kitíku ga yah buwii waa'tii Koohda.

⁴² Kolkat, dú yee! Malkat, yii yahhoo ki-toonda, yii deey.

Yéesu abussa

(Méccëe 26: 47-56; Lúkkaa 22: 47-53; Saṅ 18: 3-12)

⁴³ Ga saasi, lak Yéesu yaa lís kiwo', Yúdaa Iskariyot, yaa bok ga bidaaṅkaah na banakbaada le''a. Laakka buwaa taabu nari, bayuunun kalaḅ na doo'. Sarahohcaa biyaakbaa, jégíroh-waascaa na yaakcaa yaawú'caa béri woseeba.

⁴⁴ Yii on Yéesu bíiṅda eree buwaa lédí' mandarga an: «Baa mi yah kifuunda, yéri ya. Abatti, dú bayyi ee dú watukki bi jof.»

⁴⁵ Daa Yúdaa le' hen, ya deeyca ga Yéesu, wo''a an:

- Jégírohii!

Léehi'ta ya fuunnda Yéesu.

⁴⁶ Fodaama, buwaa bíinoo tíkussa yah ga Yéesu, abussari.

⁴⁷ Bo' ga buwaa enee daamaḅa d'olla kalaḅfaagari, típpafa súrgaa ha'-kaadaa sarahohcaa, gú'ta nofaa.✧

⁴⁸ Yéesu wo''aba an:

- Mateera ga dú hayyoo ki'am, dú taam na kalaḅcii na doo'cii, man na buwaa dawuk tumoh-kofeele?

✧ 14:47 14: 47 Mëdírohat na Saṅ 18: 26.

49 Mi enee ga dūuycúu besaa en béeb, mi jégírohee ga dūuy Kaanfaa Kooh, ee d'ú mossi-iroo ki'am. Wayee inii yii laak, doonaa inaa Kéyítfaa wo'eeda mat.

50 Waa ennda da, téelíbéecaa béebba foñussari baa núp✧.

51 Laakka oomaa-filaa taabukki, bayee úuf rek ga faanci. Buwaa baa heelli ki'am,

52 ya foñja úufaa naba, ya yaa saan faan buucuuc.

Yéesu bayussa paanaa wiyaakwa

(Mëccëe 26: 57-68; Lúkkaa 22: 54-55,63-71; Saŋ 18: 13-14,19-24)

53 Buwaa bayya Yéesu ga ha'-kaadaa sarahohcaa, ga daa sarahohcaa biyaakbaa, ha'-kaancaa na jégíroh-waascaa hídohseeda.

54 Pee' yaa taabukki di'úsaayí' bi ga dūuy hētaa kaanfaa ha'-kaadaa sarahohcaa. Daama, ya yuŋga na súrgacaa, yaa yoonuk.

55 Sarahohcaa biyaakbaa na buwaa bok ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaada tooh baa heel wo'eenaa ba pokdan Yéesu bi ba mínndi ki'apluk wayee ba hottii.

56 En ki'ena, bo' biyewin pokduseerari wo'een, wayee incaa ba wo'eeda taabéerí✧.

57 Laakka buwaa koluk kipoki'ti inii wii:

58 - Dí kelohin yaa wo' an: «Mi hay kipook Kaanfii Kooh, fii hēwrohu na yah bo'da, ee mi tawah filiis ga bes kaahay, faa hēwrohsandii na yah bo'.»✧

✧ 14:50 14: 50 Mëdírohat na 14: 27. ✧ 14:56 14: 56 Mëdírohat na Kañcaa 27: 12; 35: 11. ✧ 14:58 14: 58 Malkat Saŋ 2: 19.

59 Wayee ga iñaama sah wo'eencaagaba taabéerí.

60 Waa ennda ɗa, ha'-kaadaa sarahohcaa kolukka ga fikíi béeb, meekissa Yéesu an:

- Fu taasoo dara ga iñii buwii bii yamm-baadane?

61 Wayee Yéesu taassii, dekohha cel. Ha'-kaadaa sarahohcaa meekisissari an:

- Fu yèrí en Kiristaaniine, Kowukii Kooh yii laak ndamane?

62 Yéesu taassa an:

- Ee, mi yèrí ya, ee ɗú hay kihot Kowukii bii yuŋ, hanoh yah-ñaabaa Kooh yii wëñ béeb doolida, ee ɗú hayyi kihot ya taam na yaayeelcii asamaan ya yoosukiŋ.

63 Daama, ha'-kaadaa sarahohcaa ɗa'ta kúltifaagari ndaga ki'ayluk, ya wo''a an:

- Du laakis ya sooli ga wo'een seedi?

64 Béebpúu ɗú keloh ga, basin Kooh. Dú ínoh ya ga?

Buwaa béeb tíkussa Yéesu saboh ee ba wo''a an ya jomin ki'apu.✧

65 Laakka buwaa dalu kitoos ga ɗook Yéesu, ba kúnnda fikíifaanaa, ba dúukiri ee ba wo'iri an:

- Líiruka, wo'aa bii feekkaada?

Ee súrgacaa abussari, baa mútisohhi na pa'caa.✧

Pee' taasukka Yéesu

(Mëccëe 26: 69-75; Lúkkaa 22: 56-62; Saŋ 18: 15-18,25-27)

§ 14:62 14: 62 Malkat iñaama béestíru ga Mëccëe 26: 64. ✧ 14:64 14: 64 Malkat Léwítik 24: 16. ✧ 14:65 14: 65 Mëdírohat na Ísayii 50: 6.

66 Daa Pee' enee ga hëtaa ga kakayda, laakka mbíndaanaa hay, bok ga buwaa lëgëyi' ha'-kaadaa sarahohcaada.

67 Ya hotta Pee' yaa yoonuk, ya malakkari, wo''a an:

- Fu ßan, fu enee na Yéesu Nasareet .

68 Wayee Pee' taasukka an:

- Fu wo' ya? Mi ínohoo íñii fu waa' kiwo'da.

Lëehí'ta ya kolukka, meyooha hëtaa, yaa aaw ßak halaa. Siik-pabu konnda.*

69 Wayee mbíndaanaa hottari, dalissa kiwo' buwaa enee daamaða an:

- Bii yii bok gaba!

70 Pee' taasukissa. Ga fíkii jutuut, buwaa enee daamaða wo'sissa Pee' an:

- Fu jom kibok gaba, ndaga fu ßan, fu kúlkoh Gëhlílee.

71 Daama Pee' yaa en ga kicojuk na kiwaat an:

- Mi ínohoo ßaa d'ú wo''oo yaama.

72 Ga ðekataama, siik-pabu konnda kodaawukanakwaa.

Pee' níindísukka íña Yéesu wo'eerida, an: «Balaa siik pabu kon bes kanakaa, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.» Pee' ennda ga kikoduk†.

15

Yéesu bayussa ga fíkii Pílaat

(Mëccëe 27: 1-2,11-14; Lúkkaa 23: 1-5; Saŋ 18: 28-38)

* **14:68** 14: 68 Laakin ga këyítcaa cidewaacaa caa laakoo «Siik-pabaa konnda». † **14:72** 14: 72 Malkat 14: 30. Laakin buwaa bín an «Ya foolla, meyca, yaa koduk» wala «ya halaat ga íñaama hen, yaa koduk» wala ßan «ya kúnnda hafa, ya yaa koduk.»

¹ Ga kímaa cuut, sarahohcaa biyaakɓaa, yaak-
caa yaawúu'caa, jégíroh-waascaa na buwaa
tes boku ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaada,
hídohussa kituuki' yen ga iña aaw ga Yéesu.
Ba poklukkari, ɓa bayyari, tíkussari ga yah
Pílaat.

² Pílaat meekissa Yéesu an:

- Fu Yëri en buurii yaawúu'ciine?

Yéesu taassari an:

- Fu yii wo'ka.

³ Sarahohcaa biyaakɓaa yabussa Yéesu ga
enaama ciyewin.

⁴ Pílaat meekisissa Yéesu an:

- Fu taasone? Man fu keloh ga iñcii ɓa
yambaada!

⁵ Wayee Yéesu taasissii, iñaama jaahalla
Pílaat.

Yéesu tíkussa kikaan

*(Méccëe 27: 15-26; Lúkkaa 23: 13-25; Saŋ 18:
39-19: 16)*

⁶ Ga feet Paakaa en ɓéeɓ, Pílaat méyí'ɓa
ɓo' yíinoo ga buwaa abu ga kasuda, yaa
mbooloomaa waa'da.

⁷ Waama, lak laakin ɓaa en ga kasu, teeku
Barabaas, ya na buwaa taabee narida. Ba apee
ɓo' ga heñaagaba na nguuraa Roomda.

⁸ Mbooloomaa lappa bi ga kaan Pílaat, ɓa
meekissari ya tumi'ɓa iña ya meereeba ki-
tumi'da.

⁹ Pílaat meekisaba an:

- Dú waa' mi méyí'túu buurum yaawúu'ciine?

¹⁰ Ya wo'ee iñaama ndaga ya inoheera an
kisootukoh Yéesu tahee bi sarahohcaa biyaakɓaa
tíkussari ga yahci.

11 Wayee sarahohcaa ßiyaakbaa ßaa obis buwaa ßa wo' Pílaat ya nami'ba kiméyí' Barabaas.

12 Pílaat ßeßsissa daa karam an:

- Kon mi tuman na, na ßii dú teek buurii yaawú'ciida?

13 Ba ßaa fiipis an:

- Daayaari ga kuraa!

14 Pílaat meekissaba an:

- Iñii yibóní'yii ya tumda ya?

Wayee ßa ßaa wēñ kifip didóolí' an:

- Daayaari ga kuraa!

15 Pílaat waaree kisóosí' keēñcaa buwaa, ya méyí'taba Barabaas; lēehí'ta ya feeklukka Yéesu na karawaas, ya erohhari kidaaysunee ga kuraa.

*Soldaa'caa ßaa ñaawalsoh Yéesu
(Mëccēe 27: 27-31; Sanj 19: 2-3)*

16 Soldaa'caa ßayussa Yéesu ga ßuuy kaanfaa ha'-kúlkaa (wērí en ga Peretuwaaraa*), ßa nēgírohha soldaa'caa fodaa gaßa ßééßba.

17 Ba ekka Yéesu kúltí fiyo'oh† cor, ee ßa tíkí'tari ga hafaa iñaa fodii baanu-buu', terohu na lúp, wiillawa.

18 Lēehí'ta ßa ßaa kēñí'ti an:

- Pesa, buurii yaawú'cii!

19 Ee ßa feekiri ga haf na doo', ßa toosi ga ßookci, ee ßa yí'i ga fikíici fodii ßaa ßa e' cée'.

* **15:16** 15: 16 Peretuwaa' wērí en ga daa gúwernēe' wala buwaa kuliyuk soldaa'caa ðékda. En ga Roomaa, peretuwaa' jomin ki'en kaanfaa buuraa fiyaakfaa. Malkat Mëccēe 27: 27; Sanj 18: 28; Tumeen 23: 35. † **15:17** 15: 17 Kúltífaa fiyo'ohfaama hēwrohu na piis wilēekí'-dooli, ee buu'caa na buwaa ßiyaakbaa ßērí laakfa ki'ekuk.

20 Waa ba lëehí'tari kiñaawalsoh fodaama, ba nísí'tari kúltífaa fiyo'ohfaa, ba ekissari kúltícaagari. Lëehí'ta ba bayyari fooh, ki-daayneeri ga kuraa.

Yéesu daayussa ga kuraanaa

(Mëccëe 27: 32-44; Lúkkaa 23: 26-43; Saŋ 19: 17-27; Galaat 3: 13)

21 Soldaa'caa gítínussa baa wo'u Simoŋ ee dëk Síreen, paam bi'Élíksaan na Rufus✧, kiníkuk kuraanaa Yéesu. Lak ya en na kipaaf, ya meyoŋ yooncaa.

22 Ba bayya Yéesu bi ga dëkataa wo'u Golgotaa, wërí en «Loon-haf».

23 Ba e'tari biiña a atukohu na mëkín kedikkaa wo'u míi'da‡, wayee ya saŋga.

24 Ba daaycari ga kuraanaa, ba warohha kúltícaagari, ba yípee tukiisii ki'ínoh iña baa en béeb laakandá.*

25 Enee ga wahtu yoo'-yoo' ga waa ba daayci ga kuraanaada.

26 Iña bínsee ga d'ook kuraanaa ee béestí' iña tahhi ki'apudá enee: «Buurii yaawúu'cii».

27 Ba daayca ga kuraa fodaagari tumoh-kofeel banak, yii ga yahci ñaam, yínoo ga yahci seŋ. [

28]§

✧ 15:21 15: 21 Mëdírohat na Room 16: 13. ‡ 15:23 15: 23 Anahaagari léeldín bo'. Ba ereewa Yéesu, an en danaa ya yéegoo mesiklaatcaa. ✧ 15:24 15: 24 Malkat Kañcaa 22: 19.

§ 15:28 15: 28 (Fodaama iña Këyítfaa wo'eeda matta, an: «Ya kiduunun ga tumoh-kofeelcaa.») Wo'eencuma hotukkii ga këyít ciyewin ga këyítcaa dëb kibídudá. Malkat Lúkkaa 22: 37; na Ísayí 53: 12.

29 Buwaa kooree daama baa paafda, baa këkít haf, baa bassi an:

- Aca! Fu yii fu wo' an fu yah kipook Kaanfaa Kooh ee fu tawahisfa ga bes kaahayda[☆],

30 somaa haffu, fu yoosuk ga kuraanii!

31 Sarahohcaa biyaakbaa ban na jëgíroh-waascaa, ga duuyba, baa ñaawalsoh Yéesu an:

- Ya músalin buwii biinoo ee ya mínoo hafci kimúsal!

32 Ya Kiristaanii, buurii bu-Isarayeel, ya yoosukat kimma ga kuraanii ati dí mín kihot ee dí gëm!

Buwaa daaysee ga kuraa fodaa Yéesuda, baa bassi ban.

Kaanaa Yéesu

(Mëccëe 27: 45-56; Lúkkaa 23: 44-49; Saŋ 19: 28-37)

33 Ga wahtaa nohaa tuuk ga dookda, bi ga wahtu kigoonaluk, Kooh ñúussa kërúus ga kúlkaa tóoh.

34 Ee ga wahtu kigoonaluk, Yéesu lessa koonaa didóolí' an:

- Élóyí, Élóyí, lema sabaktani? (Wëri en: «Koohyiigoo, Koohyiigoo, iñii tah ya fu foñnjoo?»*)

35 Ga buwaa enee daamafa, laakka buwaa, daa ba keloheeri ba dalla kiwo' an:

- Súkúrukat, yii bay Ili!

36 Yíinoo gaba foolla, bebpa epos, ñoonndawa ga biniiga', ya pokkawa ga siñdaa

☆ 15:29 15: 29 Malkat Kañcaa 22: 8; Marka 14: 58; Saŋ 2: 19.

* 15:34 15: 34 Kañcaa 22: 2 ee wo'u ga ki'Arameyee.

doo', lëehí'ta ya noonndawa Yéesu ya d'uuywa[☆],
ee yaa wo' an:

- Íisat rek d'u malak ati Ili hayyi kihay kiyóosí'
ati na!

³⁷ Wayee Yéesu lessa koonaa kiyaaak,
lëehdukka.

³⁸ Rídoonaa wiyaakwaa[☆] poksee ga d'uuy
Kaanfaa Kooh, kún dekataa wëñ kisela'da dalla
kífa' kom kanak, aboh ga d'ook bi ga kakay.

³⁹ Soldaaraa yiyaakyaa kuliyuki bo' bitéemée'
ga heñda ee tuukee ga fíkíi Yéesuda, daa ya
hotee ga kaanaa Yéesu waama, wo''a an:

- Kayoh-kayohda, bii yii enee Kowu Kooh!

⁴⁰ Laakeera ban beticaa ensee di'úsaayí', baa
malak ga. Mëri-Malleen bokee gaba, na Salomee
na Mëri eew biSaak yijutuut na Yosee.

⁴¹ Beticaama bëri taamsee na Yéesu ee baa
toputu'ussi ga waa ya en ga Gëllíléeda. Laakeera
daama ban beti biyewin biliis baa taamsee nari
Yéerúsaleem.

Yéesu bayussa loycaa

*(Mëccëe 27: 57-61; Lúkkaa 23: 50-56; Saŋ 19:
38-42)*

⁴² Ga besaa waayukaa feetaa, ennda goonataa
besaa Sabat, lak Kooh yaa hoob,

⁴³ Yoseef ee dëk teeraa Arímatee†, hayya. Iña
bo' yiyaak ga buwaa bok ga paanaa yaawúu'caa
wiyaakwaada. Ee ya ban ya sekee Nguuraa

☆ **15:36** 15: 36 Mëdírohat na Kañcaa 69: 22. ☆ **15:38** 15:
38 Malkat Eksoot 26: 31-33. † **15:43** 15: 43 Arímatee dekataa
hanoh Yéerúsaleem ga iña aaw aasaa'-noh ee dikaantiba tumín
kíloomeet 35. Malkat ban Mëccëe 27: 57.

Kooh. Ya laakka fit kika' ga Pílaat kimeekisohhi faraaffaa Yéesu.

⁴⁴ Kiteel kikaankaa Yéesu betta Pílaat. Ya baylukka kon soldaaraa yiyaakyaa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda, kimeekissi ati Yéesu maañin kikaan.

⁴⁵ Daa soldaaraa taaseeri ga iñaama, ya onnda Yoseef kibeβ faraaffaa.

⁴⁶ Yoseef lommba píis fodii mēlīkaan, yóoskí'ta Yéesu ga kuraanaa, múullari ga píisaa, lēehí'ta faanneerari ga noŋ-loyaa yotu ga atoh. Lēehí'ta ya pírgínnda atoh wiyaak, laŋga halaa loyaa.

⁴⁷ Mērí-Malleen na Mērí eew biYoosee ɓaa malak ga daa Yéesu ekohuɗa.

16

Yéesu mílissa

(*Méccée 28: 1-8; Lúkkaa 24: 1-12; Saŋ 20: 1-10; Kañcaa 16: 8-11; Tumeen 2: 23-32; 1 Korenti 15: 1-28*)

¹ Ga waa besaa Sabat paaffa, Mērí-Malleen, Salomee na Mērí eew Saak lomussa la'koleñ ki'éeñi'nee faraaffaa Yéesu.

² Cuut ga kímáa besaa ɗeβ ga siminaaɗa, lak nohaa waa mey, ɓa ɓaa yah loycaa.

³ Ba ɓaa wo' ga dikaantiba an:

- Ati ɓii yahhuu kipírgíni' atohaa ga halaa loyaa, bi úsaayɗa ɓa?

⁴ Wayee daa ɓa malak hen, ɓa hotta an atohaa enee wiyaakaa-yaak waama, pírgínuunun bi hanohin yahaa.

⁵ Ba aassa loyaa Yéesu. Ba hotta oomaa-fiilaa ekuk kúltí fihoo'ta ee fiyaanaaw der, yugin ga bakaa hanoh yah-ñaamda. Ba tiitta.

⁶ Wayee oomaa-fiilaa wo''aba an:

- Kaa tiitat. Dú heel Yéesu Nasareet, baa daaysee ga kuraanaada. Mílisiin! Ya gaa dii. Malkat, dekatii ya faanohseedá weema.

⁷ Wayee karat, dú wo'nee Pee' na tēelíbēecaa tesda an ya dēwírukinndúu Gēlílée, dú hotnandi daama, fodaa daa ya wo'eerúukaḏa✧.

⁸ Beticaa meyca loyaa, baa núp. Baa saak ndaga kitíit. Ee ba wo''ii ken dara ndaga kiniik.

Yéesu teewukohha ga Mēri-Malleen

(Mēccēe 28: 9-10; Saṅ 20: 11-18; Lúkkaa 24: 9-45)

⁹ Waa Yéesu mílissa ga kímáa besaa deḅ ga siminaada, ya deḅpa kiteewukoh ga Mēri-Malleen yaa ya nísee gari rabcaa biyitnabanakbaada.

¹⁰ Mēri-Malleen yaama ka'taka kibéestí' buwaa enee narida, ya laakkaḅa baa feekoh haf, ba baa looyoh.

¹¹ Waa buwaama kelohu an Yéesu yaa pes ee Mēri-Malleen hotinndida, ba gēmmbiiri.

Yéesu teewukohha ga tēelíbēe banak

(Lúkkaa 24: 13-35)

¹² Tíkissa ga, Yéesu teewukohha ga ḅo' banak ga tēelíbēecaa, na jemma wiliis, lak ba meyin dēkaa baa yah.

✧ 16:7 16: 7 Malkat 14: 28.

13 Ba boyukka kiyéegalka tëelíbéecaa tesda, wayee ba gëmmbiiba ban.

Yéesu teewukohha ga tëelíbéecaa bidaañkaahbaa na yíinooyaa

(Méccëe 28: 16-20; Lúkkaa 24: 36-49; Saŋ 20: 19-23; Tumeen 1: 6-8)

14 Yéesu méeñdohha kiteewukoh ga tëelíbéecaa bidaañkaahbaa na yíinooyaa, lak ba en na kiñam. Yéesu ña'taba ga daa ba gëmmbiida, na daa ba yégís ga keeñ bi ba tookkii kigëm wo'eencaa buwaa hotti, lak ya mílísinda.

15 Lëehí'ta ya wo'aba an:

- Wíilat èldúna tooh, dú jangatnee Hewhewii winéwí'wii ga buwii béebba.✧

16 Baa gëm garoo ee ya bëtísi'unaa, hay kimúc, wayee baa gëmmbiinaa hay ki'atti'u kikaan.

17 Ee kintaancii cii cëri taabukan buwii gëmandá: ga teekkoo, ba hay kikaal rabcaa ga buwaa, ba hay kiwo' lak ci'as.

18 Luu ba abee goŋ ga yahcaagaba, ba an ndom, dara dalooba. Ba hay kitík yahcaagaba ga dúukoolí'caa, ee baama hay kiwak.

Yéesu boyukka ga Kooh

(Lúkkaa 24: 50-53; Tumeen 1: 9-11)

19 Waa Yéesu, Ha'mudii, lëehí'ta kiwo' naba fodaama, ya bëwírussa, aawwa asamaan, ee ya yugohneera Kooh ga yah-ñaabaagari✧.

20 Tëelíbéecaa karussa daa en béeb kijangatnee Hewhewaa winéwí'waa. Ha'mudii yaa légëy

✧ 16:15 16: 15 Mëdírohat na Tumeen 1: 8. ✧ 16:19 16: 19 Mëdírohat na Tumeen 1: 9-11.

naḃa ee teewohha na kíntaancaa taam gaḃa, an
wo'eenaa Kooh kayoh. Aameen.]

**Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii**

**Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii New Testament**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870